

MESLEK LİSELERİNDE SINIF İÇİ ÖĞRETMEN ÖĞRENCİ İLETİŞİMİNE YÖNELİK ÖĞRENCİLERİN ALGILAMALARI

Alparslan GENÇ¹, Canan ÇETİN²

¹ Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Yön. ve Denetimi, Yüksek Lisans Öğrencisi

² Marmara Üniversitesi, İ.İ.B.F., İşletme, Profesör Dr.

THE PERCEPTION OF VOCATIONAL HIGH SCHOOL STUDENTS CONCERNING THE TEACHER-STUDENT COMMUNICATION IN CLASS

Abstract: Communication is the most important means of people' understanding each other, explaining what they want and a way to solve problems before they occur. Advancements in technology has changed the method of communication. Today people can communicate without knowing and seeing each other. In such a world, teachers have high responsibility to ensure that children learn natural ways of communication and expressing themselves in a way they need. Purpose of this study is to present perceptions of public vocational high school students regarding communication skills of their teachers. The research was conducted in 13 vocational and technical high schools in Gebze, Kocaeli. Sample consisted of 509 girls and 389 boys. The questionnaire has three sections, namely teachers' interest in their profession, teachers' ability in one-to-one communication with students, and teachers' ability in communication with whole class. The results indicate that teachers' interest in their profession is weak, and their communication skills with students are poor.

Keywords: Communication, Communication Skills, Perception, Interaction

I. GİRİŞ

Öğretmenlerin öğrencilerle iletişimlerinin hem eğitimin niteliğinin artmasında hem de öğrenci davranışlarının gelişmesinde önemli rol oynadığı söylenebilir. Özellikle liselerde ergenlik dönemini yaşayan gençlerde öğretmenin öğrenciye karşı tutumu, davranışı, öğrenciye verdiği değer ve bu değeri iletişim sayesinde belli etmesi daha çok önem kazanmaktadır. Hem öğrencinin kişiliğinin oluşmasında hem de öğrencinin derse olan ilgisinin artmasında öğretmen öğrenci iletişiminin önemli payı vardır. Aynı sınıf

MESLEK LİSELERİNDE SINIF İÇİ ÖĞRETMEN ÖĞRENCİ İLETİŞİMİNE YÖNELİK ÖĞRENCİLERİN ALGILAMALARI

Özet: İletişim; insanların birbirini anlaması, isteklerini muhataplarına anlatması ve problemlerin oluşmadan çözüme kavuşması için en önemli araçtır. Gelişen teknoloji insanların birbirleri ile iletişim kurma yol ve yöntemlerini değiştirmiş, artık insanlar birbirlerini görmeden ve tanımadan da birbirleri ile iletişim kurma hale getirmiştir. Böyle bir dünyada çocuklarımızın okullarda iletişimin doğal yönünü iyi kavramaları ve kendilerini gerektiği şekilde ifade edebilmeleri için öğretmenlerimize büyük görevler düşmektedir. Bu araştırmanın amacı Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı resmi ortaöğretim kurumlarında okumakta olan öğrencilerin, sınıfta öğretmenlerinin iletişim kurma becerilerini algılama biçimlerini ortaya koymaktır. Araştırma Gebze, Kocaeli'de bulunan 13 meslek lisesinde yapılmış, araştırmaya 509 kız, 389 erkek olmak üzere 898 öğrenci katılmıştır. Araştırmaya katılan öğrenciler öğretmenlerin iletişim becerilerini değerlendirmiş; uygulanan iletişim becerisi anketi soruları, öğretmenlerin meslek sevgisi, öğretmenlerin öğrencilerle birebir ve bütün sınıfla iletişim becerisini ölçmek üzere üç kategoride toplanmıştır. Araştırma neticesinde, öğrencilere göre öğretmenlerin mesleklerini severek yaptığı söylenemeyeceği gibi öğretmenlerin öğrencilerle iletişim becerileri de zayıf çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: İletişim, Beceri, Algı, Etkileşim

seviyesinde öğrenim gören tüm öğrencilere aynı müfredat uygulanmasına karşın öğretmenlerin öğrencilerle iletişimindeki farklılıklardan dolayı öğrencilerin aynı konuya ait bilgi birikimlerinde büyük farklılıklar olduğu görülmektedir. [1].

Sınıf, öğrenciler ve öğretmenlerin, eğitsel amaçlara ulaşabilmek için, kendilerinde var olan ve çeşitli iletişim araçlarıyla sağladıkları bilgi ve yaşantıları, uygun bir düzenlemeyle paylaştıkları ortamdır. Bu paylaşım, iletişim ile olur. Öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerinin, ilgi ve gereksinimlerinin, yeterliliklerinin, olanaklarının

öğretmence; eğitsel amaçların, araçların, düzenleniş biçiminin öğretmenin kılavuzluğunda birlikte belirlenmesi, iletişim ile olur [1].

Öğretmenden öğrencilere, öğrencilerden birbirlerine, öğrencilerden öğretmene, çevreden hepsine iletişim, haber ve bilgilerin çok yönlü akımıdır. Tek yönlü iletişim sıkıcıdır, dönütün yararlarından uzaktır. Öğrencileri dinleyen öğretmen, onlara neleri ne zaman söyleyeceği konusunda ipuçları çıkarır. Öğrencilerden alınacak dönüt, öğretmenin uygun eylemleri seçmesini, amaçlara ulaşmasını kolaylaştırır [1].

Çift yönlü iletişim öğrenci-öğretmen ilişkilerinde oldukça önemlidir. Öğrenci-öğretmen etkileşimi ve yüz yüze ilişkiler çift yönlü iletişimin kurulmasını sağlar. Bu nedenle iyi bir eğitici öğrencilerinden gelen tepkilere (dönütlere) göre nasıl öğrettiğini ya da nasıl öğretmesi gerektiğini belirleyebilir. Sınıf ortamında öğrencinin soru sorması, gülmesi, birer dönüt işareti olarak görülebilir [2].

Öğretmenin gönderdiği mesajlara karşılık olarak öğrencilerin verdiği tepkiler gibi, öğrencinin gönderdiği mesajlara karşılık öğretmenin verdiği tepkiler de birer dönüt olmaktadır. Sınıfta yüz yüze iletişim koşullarında birbirleriyle iletişim kuran öğretmen ve öğrenciler; soru sorarak, soruları cevaplayarak, anlayamadıklarının tekrar edilmesini isteyerek, açıklamalarda bulunarak, jest ve mimiklerini kullanarak vb. biçimlerde dönüt vermeyi gerçekleştirebilirler [3].

Okullar geniş öğrenci kitleleriyle sürekli ilişki içinde buldukları için, özellikle öğretmenlerin öğrencilerle iyi bir etkileşim içine girmeleri gerekmektedir. Çünkü olumlu bir etkileşim ağı içinde bulunan bir çocuk, kendi ilişkilerinde bunu temel alıp, iletişimini bu temel üzerine oturtmaya çalışacaktır. Rahat bir iletişim kurabilmenin ardından, kendini kontrol edebilme ve değerlendirme gelecektir [4].

Eğitim ve öğretimde iletişimin büyük bir öneme sahip olduğu günümüzde, “**sınıf içi öğretmen-öğrenci iletişimini öğrencilerin nasıl algıladığı**” konusu araştırmaya değer görülmüş ve bu araştırma Kocaeli ili Gebze ilçesinde bulunan Meslek Liselerinde yapılmıştır. Yapılan araştırmanın sonuçları sonuçlar bölümünde açıklanmıştır.

II. İLETİŞİM

İletişim, insanlık tarihiyle birlikte başlamıştır. İnsanlar birbirleriyle çeşitli şekillerde iletişim kurmuşlardır. Bazıları ateşle, dumanla ve tamtamlarla iletişim kurarken, bazıları dertlerini resimlerle anlatmışlar, kimi insanlar ise

kendilerine göre anlamları olan hareketlerle anlaşmayı başarmışlardır [5].

İnsanlar zamanla çok farklı yollarla iletişim kurmaya başlamışlardır. Her millet geçmişten bugüne iletişimin önemini sezmiş, var olan imkânlar ölçüsünde yeni, farklı iletişim yolları bulmuşlardır. İletişim hayatın her alanında ve anında iç içe olunan bir kavramdır. Çoğu zaman iletişimin ne anlama geldiği bilinmeden kullanılır. "Çok yakın zamanlara kadar, Türkçede haberleşme sözcüğünün 'iletişim' anlamında kullanılması, henüz kavramsal açıklığın bile tam olarak sağlanamadığının bir işaretidir [6].

İletişim, içinde bulunulan ortama ve zamana göre değişebilen bir özelliğe sahiptir. O halde iletişimin; kültürden, bulunulan zamandan, teknolojik gelişmelerden etkilendiği söylenilebilir. Günümüzde farklı coğrafi bölgelerden gelen insanların birbirlerini yanlış anlamalarına iletişim eksiklikleri sebep olmaktadır. Yapılan aynı hareket ve söylenen aynı söz yaşanan yerlere göre farklı anlamlar taşıyabilir. Bu yüzden de insanlar arasında iletişim kopukluğunun çok fazla olduğu söylenir ve şikâyet edilir. Peki, hayatımızla bu kadar iç içe girmiş olan bu iletişim kavramı ne anlama gelmektedir? Birçok alanda kullanılan bu kavramla ilgili birçok tanım yapılmıştır. Paylaşmak anlamına da gelen iletişim karmaşık, çok boyutlu bir kavramdır [7].

Tanımlardan bazıları şöyledir:

İletişim, bilgi üretme, aktarma ve anlamlandırma sürecidir [5].

İletişim bir kaynağın, bir mesajı, bir kanal üzerinden bir alıcıya iletmesi sürecidir [8].

İletişim insanlar arasında duygu, düşünce ve bilgilerin her türlü yolla başkalarına bildirim şekline tanımlanmıştır [9].

Bir bilgi kaynağından tek yönlü bilgi iletimine enformasyon, karşılıklı bilgi alışverişine ise iletişim adı verilir. Bahçe duvarındaki, "dikkat köpek var", yazısıyla iletişim kurulmuş olmaz. Bu sadece bilgi verme amaçlı yazılmış bir yazıdır. Enformasyon her zaman iletişime dönüşmeyebilir [5].

İletişimin işlevleri oldukça geniş bir yelpaze içinde ele alınmaktadır. Hayatın her alanında iletişime ihtiyaç duyulmaktadır. Buna göre iletişim ile ne hedeflenmektedir [10]?

1. Kaynağın gönderdiği, alıcı tarafından daha önceden bilinmeyen bir mesaj olabilir. Mesajla ilk kez karşılaşan alıcıya, kaynak konumundaki mesajı kabul ettirmeye çalışabilir.

2. Gönderilen mesaj alıcı tarafından daha önceden biliniyor olabilir. Burada da kaynak var olan mesajla ilgili tutumun daha çok kuvvetlenmesini ya da azalmasını sağlamaya çalışıyor olabilir.

3. Alıcı tarafından bilinen bir mesajın gönderilme amacı, alıcının tutumunu değiştirmeye yönelik olabilir.

Bu üç özellikle iletişim kurulmaya çalışır. "İletişimin amacı dinleyicide yeni bir tutum geliştirmek, dinleyicide var olan tutumun şiddetini arttırmak ve dinleyicinin var olan tutumunu değiştirmektir [10].

Çeşitli iletişim türleri vardır. Yaygın olarak kullanılan sınıflandırmaların birisinde iletişim dört ana gruba ayrılır [5].

Bunlar şunlardır;

- 1- Kişi içi iletişim
- 2- Kitle iletişimi
- 3- Örgüt içi iletişim
- 4- Kişiler arası iletişim

II.1. Kişi İçi İletişim

Bir insanın düşünmesi, kişisel ihtiyaçlarının farkına varması, iç gözlem yapması, kendi içinden mesaj alması ya da kendine sorular sorarak bunlara cevaplar üretmesi bir iç iletişim sayılabilir. Karşı karşıya gelen iki insan arasında gerçekleşen iletişimin benzeri, tek bir insan içinde de gerçekleşmektedir. İnsanlar kendi içinde bir takım mesajlar üretirek ve bunları yorumlayarak kişi içi iletişimde bulunurlar. İnsanın çevresiyle kuracağı iletişim, kendi içinde başlar. Kişiler arasındaki iletişim sürecindeki bir insan, kısa sürelerle hem bilgi kaynağı, hem de alıcı olmaktadır. Bilgi kaynağı olduğunda bilgi üretmeye, hedef olduğunda ise gelen bilgileri yorumlamaya çalışan bu kişi, her iki durumda da iç iletişimi gerçekleştirmek zorundadır [11].

II.2. Kitle İletişimi

Birtakım bilgilerin/sembollerin, birtakım hedefler tarafından üretilmesi, geniş insan topluluklarına iletilmesi

ve bu insanlar tarafından yorumlanması sürecine kitle iletişimi adı verilir [5].

II.3. Örgüt İçi İletişim

Emirlerin, düşüncelerin, açıklamaların ve soruların bireyler ve gruplar arasında aktarılma ve iletilme sürecidir. Bir örgütün var olabilmesi için üç öğenin var olması gerekir [12]. Bunlar:

1. Birbirleriyle iletişimde bulunacak bireyler
2. Gerçekleştirilmesi gereken ortak bir amaç
3. Amacın gerçekleştirilmesine katkıda bulunma isteği.

II.4. Kişiler Arası İletişim

Genel bir tanımlamayla, kaynağını ve hedefini insanların oluşturduğu iletişimlere kişiler arası iletişim adı verilir. Karşılıklı iletişimde bulunan kişiler, bilgi / sembol üreterek, bunları birbirine aktararak ve yorumlayarak iletişimi sürdürürler. Bir iletişimin "Kişiler arası" iletişim sayılabilmesi için üç ölçütün gerekli olduğu ileri sürülmektedir [5].

1- Kişiler arası iletişime katılanlar belli bir yakınlık içinde yüz -yüze olmalıdırlar.

2- Katılımcılar arasında tek yönlü değil, karşılıklı mesaj alışverişi bulunmalıdır.

3- Söz konusu mesajlar sözlü ve sözsüz nitelikte olmalıdır.

Canlılar içinde bunu başarabilen sadece insanlardır. Hayvanların da çeşitli sesler çıkararak birbirleriyle etkileşim içinde olduğu bilinse de, insanlar kadar gelişmiş bir iletişimde bulunamazlar. İnsanlar çevrelerindeki birçok varlığı çeşitli sembollerle belirtirken diğer canlıların böyle bir özelliği söz konusu değildir [13].

Bireyler birbirleriyle iletişim için sözlü, sözsüz ya da yazılı iletişim türlerinden herhangi birini seçebilirler. Kişiler duruma en uygun iletişim şekli ile birbirlerine mesajlar iletirler. Her bireyin mesaj aktarma şekli farklı olabilir. Bireysel farklılıklar doğrultusunda mesaj aktarımı, kendine özgü bir yaklaşımla gerçekleştirilir. Yer, zaman, konu, iletişime girilen kişi hangi iletişim şeklinin seçileceği konusunda önemli rol oynamaktadır. İletişim türlerinden hangisinin kullanılmasının gerektiği de önemlidir [14].

İletişim türlerinin kullanım yerleri birbirlerinden çok farklı değildir. Sözel iletişimin olmadığı yerde sözsüz iletişim, sözsüz iletişimin kullanılmadığı yerde yazılı iletişim kullanılacak şekilde kesin hükümler yoktur. Özellikle sözlü ve sözsüz iletişimin aynı anda kullanıldığı durumlar daha fazla ve daha etkilidir [14].

Okul ortamında birbirleriyle en çok iletişim içerisine giren kişiler öğrenci ile öğretmenlerdir. Eğitim ve öğretimin daha güvenilir ve gerçekçi olması açısından en çok sözel iletişim kullanılmaktadır. Öğretmenin kaynak olduğu durumlarda kullandığı dile çok fazla önem göstermesi gerekmektedir. Öğretmenin kullandığı dil, öğrenciler tarafından örnek alınacağı için titizlikle kullanılmalıdır. Burada kaynak ve alıcı sabit olmamalıdır. Yeri geldiğinde öğretmen kaynak olabileceği gibi, yeri geldiğinde de öğrencinin kaynak olabileceği unutulmamalıdır [3].

Kişiler arası iletişim 3 grupta incelenmektedir:

II.4.1. Yazılı İletişim

Bu iletişim türü genelde sözlü ve sözsüz iletişimden ayrı kullanılır. Sözlü ve sözsüz iletişimler, yeri geldiğinde iletişimi kuvvetlendirmek için birlikte kullanılabilirler. Yazılı iletişim ise çoğu zaman tek başına kullanılır. Bu yüzden yazılı anlatım ilkeleri çok iyi bilinmelidir aynı zamanda alıcı tarafından yanlış anlaşılmasını engellemek için yazılı iletişim itina ile hazırlanmalıdır. Yazılı ve sözel olarak başkaları ile iletişim kurmakla görevli kişilerin dikkat etmesi gereken en önemli nokta, başkalarını etkileyecek bir anlatım yerine onlarla anlaşmayı hedef alan bir anlatım kullanmaktır [15].

Eğitim amaçlı yazılı iletilerin tasarlanması dikkate alınması gereken önemli noktalar arasında sayfa boyutları, sütun genişliği, kenar boşlukları, yazı büyüklüğü, yazı stilleri, büyük harf kullanımı, renk seçimi, başlıklar, metin hizalama, satır aralıkları, paragraf -cümle-sözcük uzunluğu ve metin içindeki görsel öğelerin konumu sayılabilir. Burada öğretmenlere büyük görev düşmektedir. Öğretmenler yazım kurallarına dikkat etmelidir, akıcı bir dil kullanmalı, seviyeyi çok iyi belirlemelidirler. Noktalama işaretlerinin kullanımı üzerinde özenle durulmalıdır. Öğretmenler sözlü iletişim kullanırken, öğretmenin önemini bilerek, sınıf içerisinde bilgi aktarımı yaparken tahtayı düzenli kullanmalıdırlar. Öğretmenin anlattıklarının daha iyi kavranması için söylenenlerin tahtaya yazılması uygundur [16].

II.4.2 Sözsüz İletişim

Sözsüz iletişimde konuşma olmaksızın insanlar

birbirlerine birtakım mesajlar iletirler. Bu iletişim şeklinde, ne söyledikleri değil, ne yaptıkları ön plana çıkar. Yüzdeki ifade, el ve vücut hareketleri, vücudun duruşu, bedensel ve göz teması sözsüz iletişimde önemli yer tutar. Sözel iletişim ile birlikte kullanıldığında, söylenenlerin gerçekliği ile ilgili bilgi edinilmesine yardımcı olur. Ayrıca sözel mesajın aynen iletilmesinde de etkilidir. Sözel mesajın onaylanmasında, desteklenmesinde, daha kuvvetli vurgulanmasında, tekrar edilmesinde de kullanılmaktadır. Sözsüz iletişim tek başına kullanıldığında çeşitli tepkilerin ortaya konmasında, onaylamada, reddetmede, selamlaşmada, bazı sorulara verilecek kısa cevaplar niteliğinde hareketlerle hayatımızda önemli yer tutmaktadır. Sözsüz iletişimde yüz ve beden hareketleri, bedensel temas ve mekân kullanımına dikkat edilir [5].

Öğretmenlerin sınıf ortamında en fazla kullandıkları hareketler içinde göz hareketleri, ağız hareketleri, kaş hareketleri, burunla ilgili hareketler yer alır. Bedenin çeşitli yerleri kullanılarak çeşitli kodlarla karşı tarafa mesajlar gönderilir. "Bu kodlar bir anlamda hâlâ belirtisel olsalar da, konuşmacıdan çok ilişki hakkında bilgi aktarmak için kullanılmaktadır [17].

Gönderilen mesajlar her zaman aynı şekilde yorumlanamaz. Çünkü içinde bulunulan zaman, mekân, kültür gönderilen mesajların anlam kazanmasında etkilidir. İletişim kurulan kişilerle kültürdeki ortak özellikler arttıkça, birbirinin beden dilini anlama da o kadar kolay olur. Öğretmenler, bulunulan yerleşim yerinin özelliklerini araştırmalı, yapacağı bazı hareketlerin farklı anlamlandırılıp anlamlandırılmayacağını bilmelidir. Kültüre göre, yapılan hareketlerin farklı yorumlanabileceğini unutmamalıdır [5].

II.4.3. Sözel İletişim

Sözlü iletişim "dil" ve "dil ötesi" olmak üzere iki alt sınıfa ayrılmaktadır. İnsanların karşılıklı konuşmalarını ve yazışmalarını dil ile iletişim kabul edebiliriz. Dil ile iletişimde kişiler ürettikleri bilgileri birbirlerine ileterek anlamlandırırılar. Dil ötesi iletişim sesin niteliği ile ilgilidir; ses tonu, sesin hızı, şiddeti, yayılma hızı hangi kelimelerin vurgulandığı, duraklamalar ve benzeri özellikler, dil ötesi iletişim sayılır. Dil ile iletişimde kişilerin "ne söyledikleri", dil ötesi iletişimde ise "nasıl söyledikleri" önemlidir [5].

Sözlü iletişimin üstünlüğü hız ve dönüttür."İnsanlar arasındaki sözel iletişim; konuşanın seslendirdiği, dinleyenin duyduğu anlamlı sözcüklerden oluşmaktadır. Sözel iletişimi daha yaygın olarak kullanılan terimiyle ifade etmek istersek, kişilerin birbirleriyle konuşmalarıdır. Kişiler birbirlerine fikir

vermek, yardım etmek, yol göstermek, bilgi aktarmak, kendilerini tanıtmak, duygularını paylaşmak, olayları anlatmak için konuşurlar. Sözel iletişim türü klasikleşmiş bir iletişim türüdür. Kişiler arası iletişimde en fazla yer alan iletişimdir. Kişiler sözel iletişimle karşısındaki kişilere düşüncelerini, bilgilerini, inanç ve tutumlarını rahat bir şekilde ifade ederler. Sözel iletişim kurarken genelde istem dışı da olsa beden dillerini de kullanırlar [18].

Sözel iletişim ile bir mesaj çok kısa bir süre içinde gönderilebilir ve dönüt alınabilir. Eğer alıcı mesajdan emin değilse, dönüt ile göndericinin bunu fark etmesini ve erken düzeltme yapmasını sağlar ya da anlaşılmadığının bilinmesini sağlar. En önemli zayıflığı ise mesajın çok sayıda insandan geçmesi gerektiğinde ortaya çıkar. Mesaj ne kadar çok insandan geçme durumundaysa, bozulma potansiyeli o kadar fazladır. İletişim süreci içerisinde yer alan aşamalardan olan düşüncenin mesaja dönüştürülmesi, bir deyimle öz iletişim, başka bir deyimle kişi içi iletişimdir [18].

Okul örgütünde iyi bir eğitimci olabilmek için iletişim sürecini çok iyi bilmek gerekir. Öğretme ve öğrenme sürecinde de, eğitimcinin bir konuyu, etkili bir şekilde işleyebilmesi için öğrencileri ile sağlıklı sözel iletişim kurması gerekir. Sözel iletişimde öğretmenin kelimeleri düşünmeden ifade etmesi yanlıştır. Karşıdaki kişinin, öğrencinin alınması, kırılması, güvenmesi ve incinmesine yol açacak ifadelerden kaçınmak, sağlıklı iletişim kurulması açısından önemlidir. Öğretmenin sözel iletişim kurarken dikkat etmesi gereken hususlar vardır. İçinde bulunulan ortama, karşıdaki kişiye, bulunulan zamana, bahsedilen konuya göre, şu hususlara dikkat etmekte fayda vardır: Neler söyleyeceğini bilmek, bunu ne zaman, nerede söylemenin daha uygun olduğuna karar vermek, en iyi nasıl söyleneceğini düşünmek, verilen mesajların alınıp alınmadığını fark edebilmektir. Mesajın doğru alınıp alınmadığına dikkat etmek önemlidir [19].

II.4.3.1. Ben Dili

İletişim kurarken çoğu kez farkında bile olmadan bizimle konuşan kişinin, mesajı iletme için seçtiği sözcüklerin türüne, konuşma hızına, araya koyduğu mesafeye, ses tonuna, suskunluk sürelerine ve beden diline dikkat ederek, sözcüklerin arkasındaki duygusal içeriği de algılar ve bize gönderilen mesaja uygun tepkiler veririz. Bununla birlikte zaman zaman, sözlerin ardındaki mesaja hiç dikkat etmediğimiz ya da yanlış algıladığımız için, bize iletilene hiç uygun tepkiler veremediğimiz de olur. İletişim kazaları olarak adlandırılan böylesi durumlarda, kişilerin birbirlerini anlaması güçleşir, kişiler arası ilişkiler bozulabilir [14].

Ben dili, kişinin alıcıya kendisi ile ilgili mesajlar

vermek istediğinde kullandığı bir dildir. Alıcı üzerindeki etkinin, alıcının tercihini gösteren dildir. Ben dili, alıcıyı yargılamaktan uzak bir özelliğe sahip olduğundan, konuşmalarda kesinlikle tercih edilmelidir. Ben dili ile konuşulduğunu gören kişi, iletişime devam etmek isteyecektir. Sen diline oranla iletişimin önünü açmaktadır. Ben dili ile iletişime giren kişi sağlıklı bir iletişimi seçmiş olup, aynı zamanda iletişimin devam etmesini sağlamış olacaktır. Ben dili, karşı tarafı savunmaya itmez, suçluluk hissettirmez, duygunun nedenini anladığı için iletişim sağlıklı olur, başkalarını düşünmeyi de öğretir, yakınlaşmayı sağlar, anlaşmazlıkları azaltır, konuşan kişiyi rahatlatır [9].

Ben dilinin kullanımında suçlayıcı bir yaklaşım olmadığı için, iletişimde art niyet aranmaz. Öğrenci sadece söylenenle ilgilenir, bunun altında farklı amaç yatıp yatmadığını düşünmez. Öğretmenin iyi niyetli olarak yaklaştığını düşünen öğrenci, söylenenleri kabul edecek, zıtlamayacak ve uzlaşma yolunda adım atacaktır. Bunun sonucunda hem öğretmen kazanacak, hem öğrenci kazançlı çıkacaktır. Öğrenci suçlanmadığı, öğretmen de söylediği kabul edildiği için mutlu olacaktır. Öğretmen ben dili kullanılarak daha ılımlı bir tablo çizmiş olur. Öğrenciyi etki altına almak daha kolay olur. Bireyler kendilerinin suçlanmadığı bir iletişim çeşidine daha çok açıktırlar. Öğretmenin bu dili kullanması ile öğrencinin savunmacı bir iletişime geçmesi engellenecektir. Yapılması gerekenler, öğrenci tarafından kendiliğinden yapılmaya başlanır. Kabul edilmesi gereken düşünceler, fikirler daha olumlu bir hava yaratılmış olduğundan sen dili kullanımlarına oranla daha çabuk kabul görür. Ben dilinin kullanımı problem yaratmaz. Ben dilinin kullanımıyla iletişimin önünü tıkayan engeller azaltılmış olur. Özellikle sorun çözmede çok etkilidir [9].

Öğrenciler üzerinde etkili olabilmesi için Ben iletileri üç öğeyi içermelidir [20]:

1- Sorun yaratan davranışın tanımlanması

2- Öğrencinin kabul edilemeyen davranışının öğretmen üzerindeki kesin, gerçek ve somut etkisinin ona söylenmesi.

3- Duyguların dile getirilmesi

Bu üç öğeye göre öğretmen şu şekilde davranmalıdır: Öğretmen için sorun olan şeyin açıkça ifade edilmesi: "Sınıfta uğultu var.". Öğretmen üzerinde bıraktığı etkiyi somut bir cümle ile ben iletisine dönüştürmesi: "Siz konuşurken benim dikkatim dağılıyor". Öğrenciler tarafından öğretmenlerin iç dünyasında yarattığı duyguları ben iletisi ile söylemesi: "Sınıf tartışması sürecinde konuştuğunuz zaman diğer arkadaşlarımız beni duymakta

zorlanmakta, ben de bu duruma üzülmekteyim", şeklinde kurulan cümle ile öğretmen duygusunu ifade eder. Ben dili öğrencinin belirgin bir davranışı yüzünden öğretmenin duygusunu ifade etmesidir. Ben diliyle mesaj yollayan öğretmen, öğrenciye problemin kendisinin problemi olduğunu ve bu probleme ilişkin duyguları iletir. Öğretmen duygularını öğrencileriyle paylaştığında, öğrenci genellikle davranışını değiştirmeyi ister. Ben dili direnç ve baş kaldırmayı daha az ortaya çıkarır ve davranışın değişmesinde öğrenciye sorumluluk verir. Öğrenci kendi iradesiyle karar alacağı için, üzerinde baskı hissetmez. Hem kendi isteğiyle istediği gibi hareket eder, hem de öğretmenin istediğini yapmış olur [21].

"Ben" mesajını duyan öğrenci, karşısındakinin neler hissettirdiğini öğrenir ve eğer bu olumsuz bir duyguysa, kendi isteğiyle davranışını değiştirir veya değiştirmez. Bu olumlu bir duyguysa bunu devam ettirmeye çalışır; yani davranışın sorumluluğu tümüyle kendisine aittir. Yanlış davranış içerisindeyse, bunun yanlışlığını kendi bulacağı için, karar vermenin öğrencinin kendine ait olduğunu bilecektir. Öğrenci yaptığı hareketin yanlış olduğunu bilmiyor olabilir. Bu yüzden de sürekli hareketi sınıfta yineliyor olabilir. Bu hareketin yanlış olduğunun söylenmesi ile hareketi terk etme olasılığı yükselecektir. Yaptığı yanlış hareketi düzeltmesi karşısında kazanacakları öğrenciye söylenmelidir. Avantajlar ve dezavantajlar ortaya konduğunda, öğrenci kazanacaklarını daha rahat göreberek tercih yapacaktır [21].

II.4.3.2. Sen Dili

Sen dili kabul edilmezlik alanında yer alan bir sorun karşısında duygularımızı açıklamadan oluşturacağımız tümceler, -sen- ikinci kişi adıyla biçimlenen tümceler olacaktır. Bu tür cümlelerin başına bakıldığında, her zaman ikinci tekil şahıs zamirinin kullanılmadığı; cümlelerin sonlarında ikinci tekil şahıs eklerinin daha fazla kullanıldığı görülür. Bu konuyla ilgili bilgi eksikliği olan bireyler, cümlelerinde ikinci tekil şahıs olarak "sen"i kullanmadıkları, buna göre de sen dili konuşmadıkları şeklinde yanlış bir düşünce içindedirler [9].

Gönderilen mesaj alıcıyla ilgilidir. Sen dili ile alıcının davranışlarının değerlendirilmesinden çok, kişilik özelliklerinin değerlendirildiği görülür. Öğretmenler sınıfta bu dili kullandıklarında, bu mesajı alan öğrenci kendisinin suçlandığı düşüncesi ile savunmaya geçecektir. Kendini savunma ihtiyacı duyan öğrenci saldırı içinde dahi bulunabilir. Bu da iletişimi istenmeyen yönler sürükler, çatışmaya yol açar ve daha büyük problemlerin oluşmasına sebep olur. "Sen" mesajı sağlıklı iletişimin devam etmesini engeller. Sen mesajında belirgin olan, mesajın davranışa değil, kişiye yönelik olduğudur. Sen dili ile hedef direkt olarak kişiliktir. Davranışın hedef alınmadığını, direkt kendisinin hedef alındığını gören öğrencide düzeni bozan hareketlerin baş gösterdiği görülür. Ya da tam tersi olarak

sen dili ile eleştirilen öğrencinin içine kapandığı gözlenebilir [20].

Sen dili ile başlayan suçlayıcı iletişim daha büyük sorunları beraberinde getirecektir. Sen iletileri öğrenciyi olumsuz yargılayan, ben iletileri ise öğretmenin sorun karşısındaki duygularını dile getiren iletilerdir. Sen dili daha katı ben dili ise daha ılımlı ve esnek yapıya sahiptir. Özellikle ilköğretim çağındaki çocukların kişiliği sen dili ile hedef alındığında çocuklarda kişilik gelişiminde bozukluk ve içine kapanıklık, kendini ifade edememe gibi problemler ortaya çıkacaktır. Sen dili yıkıcı, kırıcı özelliğe sahiptir. Bir anda ağızdan çıkan söz onarılması güç durumlar ortaya çıkarabilir. Küçük yaşta çocuklar suçlanmaya başladığı anda iletişime tüm kapılarını kapatma eğilimi içindedirler. Özellikle alt sınıflarda yaşanan bu olaylar öğrenci üzerinde tüm öğrenim yaşantısı boyunca devam edecek davranış bozukluklarına neden olmaktadır [20].

Sen dili çocuğu aşağılayarak, onu suçlayarak kişiliğine yönelik genel mesajlar yollamaz. Örneğin tembelsin, kötü bir çocuksun, işe yaramazsın, çok hırçınsın, inatçısın, ne biçim çocuksun, oyunbozansın, temiz değilsin, arkadaşlarını hiç düşünmüyorsun, tertipli değilsin, sorumsuzsun, dikkatsizsin, çok konuşuyorsun, hiçbir zaman konuşulmuş dinlemiyorsun, dik kafalısın gibi. Bu tür sözler fiziksel cezadan çok daha kalıcı ve zedeleyicidir. Sen dili çocukta direnç ve başkaldırma duygusu uyandırır. Çocuk haksızlığa uğradığını, anlaşılmadığını hissedebilir. Kızgınlık ifadeleri genellikle sen dili ile gerçekleşir. Kendisinin suçlandığını gören çocuk bu davranışları elinde koz olarak kullanarak dikkat çekmeye çalışabilir. Bu türlü sözler, beklenti düzeyinin düşürüldüğünü göstermektedir. Kendisi ile ilgili beklenti düzeyinin düşürüldüğünü gören çocukta heves, azim, hırs azalacaktır [20].

III. SINIF İÇİ İLETİŞİMDE DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN İLKELER

Öğretmen, öğrencilere göndereceği mesajın önemine inanmalı ve bunu belirli bir amaç için yaptığının bilincinde olmalıdır. Öğretmen, öğrencilere göndereceği ifadenin ve içeriğinin açık, net, kesin ve öğrenci tarafından anlaşılabilir olmasına dikkat etmelidir. Öğretmen, mesajı gönderirken içeriğinin öğrencilerin gelişimsel ve eğitim düzeyi gibi özelliklerine uygun olmasına dikkat etmelidir. Mesajını iletirken göze, kulağa ve diğer duyu organlarına hitap edebilen kanallar bulmalı ve kullanılmalıdır [22].

Öğrencilerin gerektiği zaman kendisi ile iletişim kurabilmesini sağlayıcı kanallar açmalıdır. İletişimin sağlıklı gerçekleşmesi öğrenciye de bağlıdır. Öğretmen tarafından gönderilen mesajın doğru alınabilmesi, öğrencinin önyargularından uzak ve objektif biçimde mesajı

değerlendirmesine, iyi bir dinleyici olmasına bağlıdır. Bu nedenle öğretmen, iletişimin etkili olabilmesi için öğrencilerin objektif ve yalın olabilmelerini sağlamalıdır. Ayrıca öğrencilerine, iletişim için önemli olan iyi bir dinleyici olma özelliği de kazandırmalıdır. Öğretmen sınıf içinde öğrencilerle iletişim kurarken, öğrencilere bir şeyler anlatırken veya öğrencileri dinlerken şu hususlara dikkat etmelidir [22]:

- 1- Amacın belirlenmesi
- 2- Kaynak olarak öğretmen
- 3- Kanal
- 4- Sınıf ortamı
- 5- Alıcı olarak öğrenci
- 6- Sürekli olarak geri besleme

III.1. Amacın Belirlenmesi

Eğitimin amacı bireyin çevresinde olan değişimlere ayak uydurması için gerekli olan bilgileri vermektir. Hayatta kalmanın ya da varlığını devam ettirmenin olmazsa olmaz şartlarından biri "uyum"dur. Mevcut şartlara uyum sağlayamayan her türlü yapılanmanın akıbeti yok olmakla sonuçlanır. Uyum da eğitim öğretim ile mümkündür. Okulun birinci işlevi, herkesçe bilinen öğretim görevini yerine getirmektir. Okul öğrenciye bilim dünyasının verilerini ve sosyal kavramları öğretmeye çalışır. Okul sadece bilgi değil öğrencinin sosyalleşme sürecine yardımcı olur. Okul aynı zamanda bireye huzurlu bir hayat yaşamaları için gerekli olan argümanları kazandırmaya çalışır [23].

III.2. Kaynak Olarak Öğretmen

Sınıfta verici olan öğretmendir. Eğitimin planlanması öğretmen tarafından yapılacaktır. Eğitimin amaçlarına ulaşmasında en önemli faktör öğretmendir. Öğretmen değişik bilişsel süreçlerde ürettiği iletileri belli simgeler aracılığı ile öğrenciye yani alıcıya gönderir. Kaynak olarak öğretmen sözlü, sözsüz iletişim türlerini uygulayarak eğitimin amaçlarına ulaşmaya çalışır. Sınıf içinde iletişim süreçleri verici (kaynak) olan öğretmenin vereceği mesajların zihinde planlanmasıyla başlar [22].

III.3. Kanal

Kanal, işitme, görme, dokunma, koklama ve tat almayla ilgili duyu organlarını uyarabilecek belli özellikleri olan araçlardır. Işık dalgaları, radyo dalgaları, sinir sistemi örnek olarak verilebilir. İletişim araçları kanallar aracılığıyla iletileri alan ve alıcıya gönderen fizik ve teknik malzeme araçlardır. Ses, yüz, vücut, kitap veya benzeri araçlar kanal olarak adlandırılabilir. Formal kanallar hiyerarşi oluşturur. İnfomal kanallar kişiler arası ilişkiler meydana getirir [24].

III.4. Sınıf Ortamı

En geniş anlamda ortam yazılı ve sözlü olarak ikiye ayrılır. Okul ortamında notlar, kitaplar, bültenler, broşürler, dergiler, vb. yazılı ortam örnekleridir. Toplantı, konferans, telefon sözlü ortamın örnekleridir. Duygu, düşünce, belli davranış ve tutumlar mesajlar yoluyla alıcılara ulaştırılırken iletişimin de konusunu oluşturmaktadır. Verilen mesajlar sözlü olduğu gibi sözsüz de olabilmektedir. Dolayısıyla beden dilinin ifade ettiği mesajlar da bu konunun içine girmektedir [24].

III.5. Alıcı Olarak Öğrenci

Alıcı iletişime girmek istenen belli kişiler, örgütler ve gruplardır. Okul ortamında alıcı müdür, öğretmen ve öğrenci arasında değişmektedir. İletişim sürecinin bir başka boyutu da iletişim yönüdür. Bu boyut tek yönlü veya çift yönlü olabilir. Bilginin örgütün bir kısmından diğer bir kısmına herhangi bir tepki almadan aktarılmasıdır. Yöneticinin görevi, astlarına ne yapmalarını söylemek, astların görevi de söyleneni yapmaktır. Mesajın alıcı ve verici arasında kesin ve doğru iletilmesi ve iletilen mesajın kesin ve doğru biçimde anlaşılıp anlaşılmadığının belirlenmesi dönüt yoluyla sağlanır [25].

III.6. Sürekli Olarak Geri Besleme

Beş sürecin dışında önemli bir süreç de dönüttür. Dönüt vericinin sözlü veya sözsüz mesajına alıcının gösterdiği tepki veya davranış değişikliğidir. İngilizce'de "feedback" anlamına gelen bu sözcüğün dilimizdeki belli anlamları "aydınlatıcı yankı", "geri besleme", "geri bildirim" dir. Dönütün içeriği alınan mesajın doğru veya yanlış algılandığının bir göstergesidir. Kaynak, dönüte bakarak vereceği mesajı düzenlemek zorundadır [22].

IV. MESLEK LİSELERİNDE ÖĞRENCİLERİN SINIF İÇİ ÖĞRETMEN-ÖĞRENCİ İLETİŞİMİ İLE İLGİLİ ALGILAMALARININ BELİRLENMESİNE YÖNELİK BİR ARAŞTIRMA

IV.1. Araştırmanın Amacı

Meslek Liselerinde sınıf içi öğretmen-öğrenci iletişiminin belirlenmesine yönelik yaptığımız araştırmada öğrencilerin sınıf içinde ders anlatırken veya ders dışı etkinlikler sırasında öğretmenlerinin davranışlarını nasıl algıladıkları araştırılmaya çalışılmıştır.

IV.2. Araştırmanın Önemi

Bir öğretmenin etkinlik ve etkililik derecesi, gerçek anlamda o öğretmenin öğrencileri ile iletişim kurmada gösterdiği becerinin düzeyi ve çeşitliliği ile ölçülür. Öğretmen öğrencileri ile iletişimi sonundaki öğrencilerin tepkilerine bakarak ne ölçüde öğrettiğinin yanında, nasıl öğretmesi gerektiğini de belirleyebilir. Öğrencinin dersi sevmesi, çalışma alışkanlığı kazanması öğretmen-öğrenci iletişimi ile doğru orantılıdır. Bu durum öğretmenin öğretme yeteneğinin yanı sıra, kişiliği ve demokratik anlayışı ile de ilgilidir. Araştırma sonucunda; öğretmenin sınıf içinde öğrenciyle kurduğu iletişim becerilerini öğrencilerin nasıl anladığı ve öğrencinin algısının öğretmende dönüte dönüşmesi, öğretmenin kendisinde var ise eksikliklerini gidermesi doğru olacaktır.

Sınıf içinde model konumunda olan öğretmenin sahip olduğu iletişim özellikleri, öğrencilerin gelecek yaşantılarındaki davranışlarını etkileyecektir. Öğrencilerin insan haklarına saygılı, demokratik yaşam kültürünü özümsemiş, öğrenen ve sorgulayan bireyler olarak yetişmesi, sınıf içinde öğretmenin sergileyeceği iletişim özellikleri ile bağıntılıdır. Bu anlamda öğretmenlerin, sahip oldukları iletişim özellikleri hakkında kendilerini sorgulamaları bir zorunluluktur.

Öğrencinin; kendisini ifade etmesinde öğretmenin rolü, gelecek yaşantılarında kazanacağı iletişim becerilerinin okul döneminde daha fazla belirlenmesi gibi etkenler dikkate alındığında öğretmen-öğrenci iletişiminin çok önemli olduğu anlaşılmaktadır. Öğretmen-öğrenci iletişiminin öğrenciler üzerindeki olumlu ve olumsuz yanlarını ortaya çıkarmak ve öğretmenlerin eksikliklerini anlayarak gidermeleri için, öğrencilerin öğretmen davranışlarını algılama düzeylerini ortaya çıkarmak amacıyla Kocaeli ili Gebze ilçesinde bulunan Endüstri Meslek Liselerinde görev yapan öğretmenlerin sınıf içi iletişim becerilerinin öğrenciler tarafından nasıl algılandığı araştırılmıştır.

IV.3. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Bu araştırmanın evrenini, Kocaeli İli'nde bulunan Meslek Liselerinde okuyan öğrenciler, örneklemini ise Gebze ilçesinde bulunan 11 Meslek Lisesinde toplam 898 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini rasgele seçilmiştir.

IV.4. Veri Toplama Yöntemi ve Araştırmada Kullanılan Ölçekler

Araştırma tarama modeli olup, betimsel bir araştırmadır. Bu araştırmada veri toplama aracı olarak anket tekniği kullanılmıştır. Tatar(2004) tarafından geliştirilen anket formunda yer alan sorular, 898 Meslek Lisesi öğrencisine uygulanmış ve okullarda sınıf içi öğretmen öğrenci iletişimini öğrencilerin nasıl algıladıkları araştırılmaya çalışılmıştır.

Anket iki bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümün baş kısmında öğrencilere hitaben bir açıklama yer almıştır. Daha sonra öğrencilerle ilgili cinsiyet, okuduğu sınıf, sınıf mevcudu, annesinin öğrenim durumu ve babasının öğrenim durumunu belirten sorular bulunmaktadır. Anketin ikinci bölümünde ise öğretmenlerin sınıf içindeki iletişim becerilerini öğrencilerin nasıl algıladıklarını ortaya koyan sorular bulunmaktadır.

Bu araştırma yapılırken öğrencilere ilişkin bağımsız değişkenler aşağıdaki gibi düzenlenmiştir.

- Cinsiyet değişkeni
- Sınıf mevcudu değişkeni
- Sınıf seviyesi değişkeni
- Annesinin öğrenim durumu değişkeni
- Babasının öğrenim durumu değişkeni

Öğrenciler yukarıda belirtilen değişkenlere göre öğretmenlerinin iletişim becerilerini nasıl algılamaktadır? Bu sorunun cevabını bulmak için öğrencilere öğretmenleri ile ilgili aşağıda belirtilen sorular sorulmuş ve çıkan sonuçlar SPSS 11.0 programında analiz edilmiştir.

- 1-Öğrencilere ismi ile hitap eder
- 2-Bazı öğrencilere karşı hoşgörülüdür

- 3-Her öğrenci ile teke tek ilgilenir
- 4-Öğrencilerin eleştirilerine açıktır
- 5-Gerektiğinde kendi hatasını kabul eder
- 6-Öğrencilere karşı önyargısız davranır
- 7-Sınıf içi etkinliklerin planlanmasında öğrencilere söz hakkı verir
- 8-Sınıfta bir veya birkaç öğrenci istenmeyen davranışta bulunduğu zaman tüm sınıfı sorumlu tutmaz.
- 9-Notu baskı aracı olarak kullanmaktadır
- 10-Derste konu ile ilgili esprilere yer verir
- 11-Bir sorunun cevabını bilmiyorsa bilmediğini açıkça belirtir
- 12-Öğrencileri ilgiyle dinler
- 13-Öğrenciler sorulara yanlış cevaplar verseler bile sabırla sözlerini bitirmelerini bekler
- 14-Dili kuralına göre kullanır
- 15-Öğrencilerden sürekli şikâyet eder
- 16-Öğrencilere karşı nazik davranır
- 17-Sınıfta sakin ve sabırlı davranır
- 18-Derse karşı ilgisiz öğrencileri derse teşvik eder
- 19-Problemlili öğrencilerin hep kendi sınıfına geldiklerini düşünür
- 20-Öğrencilere çalışmaktan usanmış gibi davranır
- 21-Her kural dışı davranışı cezalandırır
- 22-Bazı kural dışı davranışları görmemezlikten gelir
- 23-Öğrencilerin her sorusunu cevaplamaya çalışır.

- 24-Öğrencilere arkadaş gibi davranır
- 25-Öğrencilerle bir arada olmaktan çok memnun olduğunu davranışları ile gösterir
- 26-Öğretmekten bıkmış gibi davranır
- 27-Öğrencileriyle sınıftaki ilişkilerinin en üst düzeyde olması gerektiğini düşünür

Tatar(2004) tarafından geliştirilen anketin analizi şöyledir; Soruların içeriği incelendiğinde 3 grup soruyla karşılaşılabilecektir. 1.Grup sorular öğretmenin öğrencilerle birebir iletişimini ve ilişkilerini ortaya koyan sorulardan oluşmaktadır. Bu sorular 1.2.3.4.5.6.24 sorulardır. 2.Grup sorular öğretmenin sınıf içi dersini iyi anlatıp anlatmadığını ve sınıfın tümüyle olan iletişimini ortaya koyan sorulardır. Bu sorular 7.8.9.10.11.12.13.14.18. sorulardır. 3.Grup sorular öğretmenin mesleğini severek veya sevmeyerek yaptığını ortaya koyan sorulardır. Bu sorular 15.16.17.19.20.21.22.23.25.26.27 sorulardır. Anket 9, 10 ve 11.sınıflara uygulanmıştır. Anketin güvenilirlik testleri uygulanmış $\alpha=0,94$ değerleri bulunmuştur. Ankette "beşli Likert" ölçeği kullanılmıştır. Her soruya "Tamamen Katılıyorum" (1 puan), "Katılıyorum" (2 puan), "Kararsızım" (3 puan), "Katılmıyorum" (4 puan), "Hiç Katılmıyorum" (5 puan) şıkları konulmuş ve puanlama yapılmıştır.

IV.5. Veri Çözümleme Yöntemi

Araştırma grubundan elde edilen veriler ilk olarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Daha sonra verilerin SPSS 11.0 istatistik paket programı aracılığıyla analizleri yapılmıştır. İstatistik analizlerde anlamlılık düzeyi $P=0.05$ olarak kabul edilmiştir. Öğrencilerin cinsiyetlerinin, sınıflarının, sınıf mevcutlarının, anne ve baba eğitim durumlarının dağılımını elde etmek amacıyla frekans ve yüzde kullanılmıştır. Ayrıca, iletişim becerileri ölçek maddelerine verilen cevapların dağılımının tespit edilmesi amacıyla yine frekans ve yüzde kullanılmıştır. İletişim becerileri ölçeği, öğrencilerle birebir iletişim alt ölçeği, tüm sınıfla iletişim alt ölçeği ve mesleği sevmeye alt ölçeğinden elde edilen puanların merkezi eğitim ve yaygınlık değerlerini bulmak amacıyla ortalama ve standart sapma kullanılmıştır. Öğrencilerin iletişim becerileri ölçek maddelerine verdikleri cevapların, cinsiyetlerine, sınıflarına, sınıf mevcutlarına, anne ve baba eğitim durumlarına göre farklılaşp farklılaşmadığını tespit etmek amacıyla ki-kare testi kullanılmıştır.

IV.6. Araştırmanın Sınırlılıkları

1. Bu araştırma 2007/2008 Eğitim –Öğretim yılı ile sınırlıdır.

2. Araştırmanın evrenini; Kocaeli ili, örnekleme ise Gebze ilçesinde bulunan meslek liseleri oluşturmaktadır.

3. Araştırmada elde edilen verilerin analizi, kullanılan istatistiksel yöntemlerle sınırlıdır.

V. BULGULAR VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde deneklerden elde edilen bulgular, uygun istatistiksel yöntemler kullanılarak analiz edilmeye, alınan sonuçlar değerlendirilmeye çalışılmıştır.

V.1. Grubun Genel Yapısına İlişkin Frekans ve Yüzde Değerleri

Burada araştırmaya katılan öğrencilerin genel özellikleri hakkında bilgi verilmektedir.

V.1.1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri

Tablo.1. Öğrencilerin Tanımlayıcı Özellikleri

		n	%
Cinsiyet	Kız	509	56.7
	Erkek	389	43.3
Sınıf	9. Sınıf	308	34.3
	10. Sınıf	337	37.5
	11. Sınıf	253	28.2
Toplam		898	100.0

Araştırmaya katılan 898 öğrencinin yüzde 56.7'si kız yüzde 43.3'ü ise erkektir. Öğrencilerin yüzde 34.3'ü 9. sınıf, yüzde 37.5'i 10 sınıf ve yüzde 28.2'si ise 11. Sınıftır.

V.1.2. Öğrencilerin Buldukları Sınıfların Mevcudu

Tablo.2. Öğrencilerin Buldukları Sınıfların Mevcudu

		n	%
Sınıf Mevcudu	1-15 kişi	26	2.9
	16-30 kişi	461	51.5
	31-45 kişi	411	45.8
Toplam		898	100.0

Araştırmaya katılan öğrencilerin sınıflarının mevcuduna bakıldığında, yüzde 51.5'inin 16-30 kişi, yüzde 45.8'inin 31-45 kişi, yüzde 2.9'unun ise 1-15 kişiden oluştuğu görülmektedir.

5.1.3. Öğrencilerin Anne ve Babalarının Öğrenim Durumları

Tablo.3. Öğrencilerin Anne ve Babalarının Öğrenim Durumları

		Değişkenler	N	%
Annenin öğrenim durumu	Okur-Yazar Değil		233	25.9
	İlköğretim Mezunu		567	63.1
	Lise Mezunu		88	9.8
Babanın öğrenim durumu	Okur-Yazar Değil		148	16.5
	İlköğretim Mezunu		470	52.3
	Lise Mezunu		236	26.3
	Üniversite mezunu		44	4.9
Toplam			898	100.0

Araştırmaya katılan öğrencilerin annelerinin öğrenim durumlarına bakıldığında, yüzde 25.9'unun okur-yazar olmadığı, yüzde 63.1'inin ilköğretim mezunu olduğu, yüzde 9.8'inin lise mezunu olduğu ve yüzde 1.1'inin ise üniversite mezunu olduğu görülmektedir. Babalarının öğrenim durumlarına bakıldığında ise, yüzde 16.5'inin okur-yazar olmadığı, yüzde 52.3'ünün ilköğretim mezunu olduğu, yüzde 26.3'ünün lise mezunu olduğu ve yüzde 4.9'unun üniversite mezunu olduğu görülmektedir.

V.2. “İletişim Becerileri Ölçeği”nden Elde Edilen Toplam Puan İle “Öğrencilerle Birebir İletişim”, “Tüm Sınıfla İletişim” ve “Mesleği Sevme” Alt Ölçeklerinden Elde Edilen Puanların Ortalamaları Ve Standart Sapmaları.

V.2.1. İletişim Becerileri

Tablo.4. İletişim Becerileri

ÖLÇEK	N	Değer Aralığı		Ort.	Std Sapma	
		min	max			
Toplam Puan	898	27-135	40	132	90.68	16.11
Öğrencilerle birebir iletişim	898	7-35	7	35	22.16	4.73
Tüm sınıfla iletişim	898	9-45	10	45	31.42	6.26
Mesleği sevme	898	11-55	11	55	37.09	7.26

İletişim becerileri ölçeğinden elde edilen toplam puan ortalaması 90.68, öğrencilerle birebir iletişim alt ölçeğinden alınan puan ortalaması 22.16, tüm sınıfla iletişim alt ölçeğinden alınan puan ortalaması 31.42, mesleği sevme alt ölçeğinden alınan puan ortalaması ise 37.09'dir.

V.2.2. Öğrencilerle Birebir İletişimi

Öğrencilerle birebir iletişim alt ölçek maddelerine verdikleri cevapların dağılımı yer almaktadır. “Öğrencilere ismi ile hitap eder” ifadesine öğrencilerin, yüzde 30.4’ü tamamen katılıyorum, yüzde 39.9’u katılmıyorum, yüzde 6.6’sı kararsızım, yüzde 18.5’i katılmıyorum, yüzde 4.7’si tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Bazı öğrencilere karşı hoşgörülüdür” ifadesine öğrencilerin, yüzde 27.2’si tamamen katılıyorum, yüzde 41.4’ü katılıyorum, yüzde 12.0’i kararsızım, yüzde 13.0’i katılmıyorum, yüzde 6.3’ü tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Her öğrenci ile teke tek ilgilenir” ifadesine öğrencilerin, yüzde 13.7’si tamamen katılıyorum, yüzde 19.3’ü katılıyorum, yüzde 23.6’sı kararsızım, yüzde 26.8’i katılmıyorum, yüzde 16.6’sı tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Öğrencilerin eleştirilerine açıktır” ifadesine öğrencilerin, yüzde 19.0’ı tamamen katılıyorum, yüzde 28.4’ü katılıyorum, yüzde 22.4’ü kararsızım, yüzde 17.5’i katılmıyorum, yüzde 12.7’si tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Gerektiğinde kendi hatasını kabul eder” ifadesine öğrencilerin, yüzde 19.7’si tamamen katılıyorum, yüzde 34.9’u katılıyorum, yüzde 21.5’i kararsızım, yüzde 13.1’i katılmıyorum, yüzde 10.8’i tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Öğrencilere karşı önyargısız davranır” ifadesine öğrencilerin, yüzde 16.4’ü tamamen katılıyorum, yüzde 22.0’i katılıyorum, yüzde 32.7’si kararsızım, yüzde 17.5’i katılmıyorum, yüzde 11.4’ü tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Öğrencilere arkadaş gibi davranır” ifadesine öğrencilerin, yüzde 25.8’i tamamen katılıyorum, yüzde 30.1’i katılıyorum, yüzde 22.2’si kararsızım, yüzde 11.8’i katılmıyorum, yüzde 10.1’i tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir.

Tablo.5. Öğrencilerin Birebir İletişimi

	CEVAPLAR										Xort.	Ss
	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Tamamen Katılmıyorum			
	n	%	n	%	N	%	n	%	n	%		
1-Öğrencilere ismi ile hitap eder	273	30.4	358	39.9	59	6.6	166	18.5	42	4.7	3.72	1.20
2-Bazı öğrencilere karşı hoşgörülüdür	244	27.2	372	41.4	108	12.0	117	13.0	57	6.3	2.29	1.18
3-Her öğrenci ile teke tek ilgilenir	123	13.7	173	19.3	212	23.6	241	26.8	149	16.6	2.86	1.28
4-Öğrencilerin eleştirilerine açıktır	171	19.0	255	28.4	201	22.4	157	17.5	114	12.7	3.23	1.29
5-Gerektiğinde kendi hatasını kabul eder	177	19.7	313	34.9	193	21.5	118	13.1	97	10.8	3.39	1.24
6-Öğrencilere karşı önyargısız davranır	147	16.4	198	22.0	294	32.7	157	17.5	102	11.4	3.14	1.21
24-Öğrencilere arkadaş gibi davranır	232	25.8	270	30.1	199	22.2	106	11.8	91	10.1	3.49	1.26

5.2.3. Tüm Sınıfla İletişim

Tablo.6. Tüm Sınıfla İletişim

	CEVAPLAR												Xort	Ss
	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Tamamen Katılmıyorum		n	%		
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%				
7-Sınıf içi etkinliklerin planlanmasında öğrencilere söz hakkı verir	293	32.6	373	41.5	116	12.9	81	9.0	35	3.9	3,89	1,07		
8-Sınıfta bir veya birkaç öğrenci istenmeyen davranışta bulunduğu tüm sınıfı sorumlu tutmaz	150	16.7	212	23.6	179	19.9	171	19.0	186	20.7	2,96	1,38		
9-Notu baskı aracı olarak kullanılmaktadır	199	22.2	180	20.0	169	18.8	171	19.0	179	19.9	2,94	1,44		
10-Derste konuyla ilgili esprilere yer verir	273	30.4	383	42.7	109	12.1	69	7.7	64	7.1	3,81	1,15		
11-Bir sorunun cevabını bilmiyorsa bilmediğini açıkça belirtir	167	18.6	221	24.6	251	28.0	127	14.1	132	14.7	3,18	1,29		
12-Öğrencileri ilgiyle dinler	229	25.5	328	36.5	198	22.0	91	10.1	52	5.8	3,65	1,13		
13-Öğrenciler sorular soruyorsa yanlış cevaplar verseler bile sabırla sözlerini bitirmelerini bekler	277	30.8	320	35.6	140	15.6	96	10.7	65	7.2	3,72	1,21		
14-Dili kuralına göre kullanır	183	20.4	357	39.8	226	25.2	90	10.0	42	4.7	3,61	1,06		
18-Derse karşı ilgisiz öğrencileri derse teşvik eder	212	23.6	337	37.5	205	22.8	85	9.5	59	6.6	3,62	1,13		

Öğrencilerin, Tüm sınıfla iletişim alt ölçek maddelerine verdikleri cevapların dağılımı yer almaktadır. “Sınıf içi etkinliklerin planlanmasında öğrencilere söz hakkı verir” ifadesine öğrencilerin, yüzde 32.6’sı tamamen katılıyorum, yüzde 41.5’i katılıyorum, yüzde 12.9’u kararsızım, yüzde 9.0’ı katılmıyorum, yüzde 3.9’u tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Sınıfta bir veya birkaç öğrenci istenmeyen davranışta bulunduğu tüm sınıfı sorumlu tutmaz” ifadesine öğrencilerin, yüzde 16.7’si tamamen katılıyorum, yüzde 23.6’sı katılıyorum, yüzde 19.9’u kararsızım, yüzde 19.0’ı katılmıyorum, yüzde 20.7’si tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Notu baskı aracı olarak kullanılmaktadır” ifadesine öğrencilerin, yüzde 22.2’si tamamen katılıyorum, yüzde 20.0’ı katılıyorum, yüzde 18.8’i kararsızım, yüzde 19.0’ı katılmıyorum, yüzde 19.9’u tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Derste konuyla ilgili esprilere yer verir” ifadesine öğrencilerin, yüzde 30.4’ü tamamen katılıyorum, yüzde 42.7’si katılıyorum, yüzde 12.1’i kararsızım, yüzde 7.7’si katılmıyorum, yüzde 7.1’i tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Bir sorunun cevabını bilmiyorsa bilmediğini açıkça belirtir” ifadesine

öğrencilerin, yüzde 18.6’sı tamamen katılıyorum, yüzde 24.6’sı katılıyorum, yüzde 28.0’ı kararsızım, yüzde 14.1’i katılmıyorum, yüzde 14.7’si tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Öğrencileri ilgiyle dinler” ifadesine öğrencilerin, yüzde 25.5’i tamamen katılıyorum, yüzde 36.5’i katılıyorum, yüzde 22.0’ı kararsızım, yüzde 10.1’i katılmıyorum, yüzde 5.8’i tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Öğrenciler sorular soruyorsa yanlış cevaplar verseler bile sabırla sözlerini bitirmelerini bekler” ifadesine öğrencilerin, yüzde 30.8’i tamamen katılıyorum, yüzde 35.6’sı katılıyorum, yüzde 15.6’sı kararsızım, yüzde 10.7’si katılmıyorum, yüzde 7.2’si tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Dili kuralına göre kullanır” ifadesine öğrencilerin, yüzde 20.4’ü tamamen katılıyorum, yüzde 39.8’i katılıyorum, yüzde 25.2’si kararsızım, yüzde 10.0’ı katılmıyorum, yüzde 4.7’si tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Derse karşı ilgisiz öğrencileri derse teşvik eder” ifadesine öğrencilerin, yüzde 23.6’sı tamamen katılıyorum, yüzde 37.5’i katılıyorum, yüzde 22.8’i kararsızım, yüzde 9.5’i katılmıyorum, yüzde 6.6’sı tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir.

5.2.4. Mesleğini Sevme Alt Ölçek Maddelerine Verilen Cevaplar

Tablo.7. Mesleği Sevme

	CEVAPLAR										Xort.	Ss
	Tamamen Katılıyorum		Katılıyorum		Kararsızım		Katılmıyorum		Tamamen Katılmıyorum			
	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%		
15-Öğrencilerden sürekli şikâyet eder	124	13.8	189	21.0	242	26.9	217	24.2	126	14.0	3,03	1,25
16-Öğrencilere karşı nazik davranır	148	16.5	302	33.6	250	27.8	117	13.0	81	9.0	3,35	1,16
17-Sınıfta sakin ve sabırlı davranır	175	19.5	310	34.5	241	26.8	110	12.2	62	6.9	3,47	1,14
19-Problemlili öğrencilerin hep kendi sınıfına geldiklerini düşünür	144	16.0	145	16.1	237	26.4	212	23.6	160	17.8	3,11	1,31
20-Öğrencilere çalışmaktan usanmış gibi davranır	75	8.4	121	13.5	241	26.8	254	28.3	207	23.1	3,44	1,21
21-Her kural dışı davranışı cezalandırır	102	11.4	166	18.5	251	28.0	236	26.3	143	15.9	3,16	1,22
22-Bazı kural dışı davranışları görmemezlikten gelir	106	11.8	280	31.2	233	25.9	177	19.7	102	11.4	3,12	1,19
23-Öğrencilerin her sorusunu cevaplamaya çalışır	312	34.7	357	39.8	121	13.5	65	7.2	43	4.8	3,92	1,09
25-Öğrencilerle bir arada olmaktan çok memnun olduğunu davranışlarıyla gösterir	160	17.8	234	26.1	296	33.0	119	13.3	89	9.9	3,28	1,19
26-Öğretmekten bıkmış gibi davranır	63	7.0	109	12.1	208	23.2	260	29.0	258	28.7	3,60	1,21
27-Öğrencileriyle sınıftaki ilişkilerinin en üst düzeyde olması gerektiğini düşünür	242	26.9	249	27.7	260	29.0	76	8.5	71	7.9	3,57	1,19

Öğrencilerin, mesleğini sevme alt ölçek maddelerine verdikleri cevapların dağılımı yer almaktadır. “Öğrencilerden sürekli şikâyet eder” ifadesine öğrencilerin, yüzde 13.8’i tamamen katılıyorum, yüzde 21.0’ı katılıyorum, yüzde 26.9’u kararsızım, yüzde 24.2 katılmıyorum, yüzde 14.0’ı tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Öğrencilere karşı nazik davranır” ifadesine öğrencilerin, yüzde 16.5’i tamamen katılıyorum, yüzde 33.6’sı katılıyorum, yüzde 27.8’i kararsızım, yüzde 13.0’ı katılmıyorum, yüzde 9.0’ı tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Sınıfta sakin ve sabırlı davranır” ifadesine öğrencilerin, yüzde 19.5’i tamamen katılıyorum, yüzde 34.5’i katılıyorum, yüzde 26.8’i kararsızım, yüzde 12.2’si katılmıyorum, yüzde 6.9’u tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Problemlili öğrencilerin hep kendi sınıfına geldiklerini düşünür” ifadesine öğrencilerin, yüzde 16.0 ‘tamamen katılıyorum, yüzde 16.1’i katılıyorum, yüzde 26.4’ü kararsızım, yüzde 23.6’sı katılmıyorum, yüzde 17.8’i tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir.

“Öğrencilere çalışmaktan usanmış gibi davranır” ifadesine öğrencilerin, yüzde 8.4’ü tamamen katılıyorum, yüzde 13.5’i katılıyorum, yüzde 26.8’i kararsızım, yüzde 28.3’ü katılmıyorum, yüzde 23.1 tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Her kural dışı davranışı cezalandırır” ifadesine öğrencilerin, yüzde 11.4’ü tamamen katılıyorum, yüzde 18.5’i katılıyorum, yüzde 28.0’ı kararsızım, yüzde 26.3’ü katılmıyorum, yüzde 15.9’u tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Bazı kural dışı davranışları görmemezlikten gelir” ifadesine öğrencilerin, yüzde 11.8’i tamamen katılıyorum, yüzde 31.2’si katılıyorum, yüzde 25.9’u kararsızım, yüzde 19.7’si katılmıyorum, yüzde 11.4’ü tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Öğrencilerin her sorusunu cevaplamaya çalışır” ifadesine öğrencilerin, yüzde 34.7’si tamamen katılıyorum, yüzde 39.8’i katılıyorum, yüzde 13.5’i kararsızım, yüzde 7.2’si katılmıyorum, yüzde 4.8’i tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Öğrencilerle bir arada olmaktan çok

memnun olduğunu davranışlarıyla gösterir” ifadesine öğrencilerin, yüzde 17.8’i tamamen katılıyorum, yüzde 26.1’i katılıyorum, yüzde 33.0’ı kararsızım, yüzde 13.3’ü katılmıyorum, yüzde 9.9’u tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Öğretmekten bıkmış gibi davranır” ifadesine öğrencilerin, yüzde 7.0’ı tamamen katılıyorum, yüzde 12.1’i katılıyorum, yüzde 23.2’si kararsızım, yüzde 29.0’ı katılmıyorum, yüzde 28.7’si tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir. “Öğrencileriyle sınıftaki ilişkilerinin en üst düzeyde olması gerektiğini düşünür” ifadesine öğrencilerin, yüzde 26.9’u tamamen katılıyorum, yüzde 27.7’si katılıyorum, yüzde 29.0’ı kararsızım, yüzde 8.5’i katılmıyorum, yüzde 7.9’u tamamen katılmıyorum cevabını vermiştir.

VI. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu bölümde Kocaeli ili Gebze ilçesinde bulunan Meslek Liselerinde okuyan öğrencilerle yapılmış olan; öğretmen-öğrenci iletişiminin öğrenciler tarafından algılanması konulu araştırmanın sonuçlarına ve çıkan sonuçlara göre değerlendirmelere yer verilmiştir. Yer problemi nedeniyle değerlendirmelerin yapıldığı farklılık testleri arasından yalnızca bir tanesi (Tablo.8) makaleye konulmuş, diğerlerinin yalnızca sonuçlarına değinilmiştir.

VI.1. Öğretmen-Öğrenci İletişiminde; Öğretmenlerin İletişim Becerileri Kız ve Erkek Öğrenciler Tarafından Nasıl Algılanmaktadır?

Araştırmada kız öğrenciler erkek öğrencilere göre öğretmenlerinin öğrencilerle birebir iletişim becerilerinin, sınıfta bütün öğrencilere karşı iletişim becerilerinin daha fazla olduğunu, aynı zamanda öğretmenlerinin mesleklerini severek yaptıklarını düşünmektedirler.

Kız öğrencilere göre öğretmenler sınıfta öğrencilere daha çok ismi ile hitap ederken hoş görülme ve aynı zamanda öğrencilerle derste daha çok ilgilenmektedir. Kız öğrencilere göre öğretmenler öğrencilere daha fazla değer verirken erkek öğrenciler kız öğrenciler gibi düşünmemekte, erkek öğrenciler öğretmenlerinin öğrencilere ismi ile hitap etmediğini, sınıfta yeterince hoş görülme olmadığını ve öğrencilere yeterince değer vermediklerini düşünmektedir.

Bu sonuçlar çerçevesinde öğretmenlerin erkek öğrencilere, kız öğrencilere göre biraz daha kaba davrandığını, erkek öğrencilere karşı biraz daha sert üslup kullandıklarını söyleyebiliriz.

Tablo.8. Cinsiyete Göre, Tüm Sınıfla İletişim Alt Ölçek Maddelerine Verilen Cevaplar

Maddeler	Cinsiyet				Anlamlılık	
	Kız		Erkek			
	n	%	n	%		
7	T. Katılıyorum	183	36.0	110	28.3	X ² =21.33 Sd=4 P=.000
	Katılıyorum	220	43.2	153	39.3	
	Kararsızım	48	9.4	68	17.5	
	Katılmıyorum	45	8.8	36	9.3	
9	T. Katılmıyorum	13	2.6	22	5.7	X ² =10.71 Sd=4 P=.030
	T. Katılıyorum	101	19.8	98	25.2	
	Katılıyorum	91	17.9	89	22.9	
	Kararsızım	98	19.3	71	18.3	
10	Katılmıyorum	106	20.8	65	16.7	X ² =28.07 Sd=4 P=.000
	T. Katılmıyorum	113	22.2	66	17.0	
	T. Katılıyorum	174	34.2	99	25.4	
	Katılıyorum	230	45.2	153	39.3	
13	Kararsızım	54	10.6	55	14.1	X ² =13.23 Sd=4 P=.010
	Katılmıyorum	28	5.5	41	10.5	
	T. Katılmıyorum	23	4.5	41	10.5	
	T. Katılıyorum	175	34.4	102	26.2	
18	Katılıyorum	187	36.7	133	34.2	X ² =13.53 Sd=4 P=.009
	Kararsızım	70	13.8	70	18.0	
	Katılmıyorum	44	8.6	52	13.4	
	T. Katılmıyorum	33	6.5	32	8.2	
	T. Katılıyorum	129	25.3	83	21.3	X ² =13.53 Sd=4 P=.009
	Katılıyorum	206	40.5	131	33.7	
	Kararsızım	108	21.2	97	24.9	
	Katılmıyorum	42	8.3	43	11.1	
	T. Katılmıyorum	24	4.7	35	9.0	

Kız öğrencilere göre öğretmenler sınıfta hata yaptıkları zaman, hatalarını kabul ederken erkek öğrenciler öğretmenlerinin hatalarını kabul ettiğini düşünmemektedirler.

Şu halde erkek öğrencilere göre öğretmenler hatalarını kabul etmeyen yani kendi bildiğini okuyan insanlardır diyebiliriz.

Öğretmenlerin sınıfta öğrencilerin eleştirilerine açık olması, öğrencilere arkadaş gibi davranması, önyargısız olması konularında erkek öğrenciler ile kız öğrencilerin görüşleri arasında anlamlı bir farklılık yoktur.

Kız öğrenciler öğretmenlerinin sınıf içinde herhangi bir etkinlik yapılacağı zaman öğrencilere yeterince söz hakkı verdiğini düşünürken, erkek öğrenciler öğretmenlerinin sınıf içinde herhangi bir etkinlik yapılacağı zaman öğrencilere yeterince söz hakkı verdiğini düşünmemektedir. Ayrıca kız öğrenciler erkek öğrencilere göre öğretmenlerini daha esprili bulmaktadırlar.

Öğretmenlerin kız öğrencilere erkek öğrencilere göre biraz daha esnek ve seçici davrandığını erkek öğrencilere aynı esnekliği göstermediklerini söyleyebiliriz.

Kız öğrenciler öğretmenlerinin notu baskı aracı olarak kullandığını düşünürken, erkek öğrenciler öğretmenlerinin notu baskı aracı olarak kullanmadığını düşünmektedirler.

Kız öğrencilerin erkek öğrencilere göre daha fazla öğretmenlerinin notu baskı aracı olarak kullandığını düşünmesini, kız öğrencilerde sınıfta kalma korkusu erkeklere göre daha fazla olduğu için diye düşünebiliriz.

Kız öğrenciler öğretmenlerinin öğrencilere karşı sabırlı olduğunu, öğrencilerin davranışları karşısında öğretmenlerinin yeterince nazik davrandığını, sınıfta katı disiplin uygulamadıklarını, aksine öğrencilere arkadaş gibi davrandığını, derse ilgisiz öğrencilerin de öğretmenleri tarafından derse teşvik edildiğini düşünmektedirler.

Buna göre öğretmenlerin kız öğrencilere daha çok sabırlı davrandığını, disiplin konusunda kız öğrencilere daha esnek olduklarını söyleyebiliriz.

Erkek öğrenciler öğretmenlerinin yeterince sabır gösteremediklerini, zaman zaman kaba davranışlarda

bulduğunu, öğrenciler ile olan samimiyetlerinin yetersiz olduğunu, derse ilgisiz öğrencileri derse teşvik etmek yerine onlara katı disiplin uyguladıklarını düşünmektedirler.

Buna göre öğretmenlerin kız öğrencilere karşı daha sabırlı ve daha duyarlı olduklarını aynı tahammül ve duyarlılığı erkek öğrencilere göstermediklerini söyleyebiliriz

Erkek öğrenciler ile kız öğrenciler arasında öğretmenlerinin, bir öğrencinin hatasını bütün sınıfa mal etme, bilmediği konularda bilmediğini ifade etmesi, öğrencileri sözleri bitinceye kadar ilgiyle dinlemesi ve öğretmenin dili doğru ve düzgün kullanması konularında ciddi bir görüş ayrılığı yoktur.

Kız öğrenciler öğretmenlerinin davranışlarını erkek öğrencilere göre daha nazik bulurken, erkek öğrenciler öğretmenlerinin davranışlarını kızlar kadar nazik bulmadığı gibi öğretmenlerinin kendi sınıflarını problemlili sınıf olarak gördüğünü düşünmektedirler.

Erkek öğrencilere göre öğretmenler çalışmaktan bıkmış gibi davranışlar sergilemektedir. Erkek öğrencilerin öğretmenlerden kız öğrenciler kadar nazik ve anlayışlı davranışlar beklediklerini, bunun yanında öğretmenlerin erkek öğrencilere problemlili öğrenci imasında bulduklarını söyleyebiliriz.

Erkek öğrenciler öğretmenlerinin sınıftaki bazı davranışlarını kuralcı olarak değerlendirmezken, kız öğrenciler öğretmenlerinin bazı davranışlarını çok fazla kuralcı bulmaktadır. Buradan da kız öğrenciler daha esnek bir öğretmen ve kuralları pek fazla otoriter olmayan sınıf ortamı arzu etmektedirler diyebiliriz.

Kız öğrenciler öğretmenlerinin öğrencilerin sorularını istekle cevapladıklarını düşünürken, erkek öğrenciler böyle düşünmemekte aynı zamanda erkek öğrenciler öğretmenlerinin çalışmaktan bıkmış gibi davranış sergilediklerini düşünmektedir. Kız öğrenciler öğretmenlerinin çalışmakta istekli olduğunu düşünmektedirler sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin sınıfta kız öğrenciler kadar veya sordukları sorular kadar erkek öğrencilerle ilgilenmediğini, bu yüzden kız öğrencilerin her sorusunu-sorununu cevaplamaya çalışan öğretmenlerinin davranışlarını mesleklerini severek icra ettikleri şeklinde yorumladıklarını; öğretmenlerin erkek öğrencilerle de yeterince ilgilenmeleri, durumunda erkek öğrencilerin de öğretmenlerinin mesleklerini yeterince severek yaptıklarını düşüneceklerini söyleyebiliriz.

VI.2. 9, 10 ve 11. Sınıf Öğrencileri, Öğretmenlerin İletişim Becerilerini Nasıl Algılamaktadır?

Öğrencilerin sınıf seviyesi değişkenine göre öğretmenlerinin öğrencilerle olan birebir iletişim becerileri, tüm sınıfla olan iletişim becerileri aralarında anlamlı bir farklılık olmadığı gibi öğretmenlerinin meslek sevgisi konusunda da anlamlı bir farklılık yoktur. 9. 10. ve 11. sınıf öğrencileri öğretmenlerinin iletişim becerilerini eşit seviyede ve kalitede değerlendirirken, yani öğretmenlerin iletişim becerilerini çok fazla gelişmemiş bulurken mesleklerini de yeterince sevmediklerini düşünmektedirler diyebiliriz.

9. 10. ve 11 sınıflar arasında, öğretmenler en fazla 11. sınıflara daha sonra 10. sınıflara ve en az 9. sınıflara ismi ile hitap' etmektedir. Görülüyor ki lise öğretmenleri zamanla daha iyi tanıdıkları, artık daha olgun ve çocukluk psikolojisinden kurtulmuş öğrencilerle daha iyi anlaşabilmekte ve iletişim kurabilmektedir.

Öğretmenlerin tanımadıkları öğrencilere daha az isimleri ile hitap ettikleri, zamanla tanıdıkları öğrencilere daha fazla isimleri ile hitap ettikleri söylenebilir.

Öğretmenler en fazla hoşgörüyü 9.sınıflara daha sonra 11. sınıflara ve en az hoşgörüyü 10.sınıflara göstermektedirler.

9.Sınıflar henüz okulda yeni sayıldıkları için okulu ve lise ortamını henüz yeterince tanıyamadıkları ve rehberliğe daha fazla ihtiyaç duydukları için öğretmenlerin 9.sınıflara daha hoşgörülü yaklaştıkları, 11. sınıflar ise artık misafir ve davranışlarını 10. sınıflara göre daha iyi kontrol edebildikleri için 11. sınıfların da hoş görü ile muamele gördüklerini söyleyebiliriz.

Öğretmenler en fazla 9. Sınıfların eleştirilerine açık iken en az 10. sınıfların eleştirilerine açıktır. Öğretmenlerin 9. sınıfların eleştirilerine daha açık olmasını, bu sınıflara daha fazla hoşgörü gösterdiklerinden kaynaklandığı için diyebiliriz.

Öğretmenler 11. sınıflara karşı daha fazla espri yaparken 9. sınıflara daha az espri yapmaktadır.9. Sınıflara daha az espri yapmalarının nedeni ise sınıf otoritesini sağlamak olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Henüz çocukluk psikolojisinden kurtulmamış 9.sınıfların yapılan espriyi suistimal edip sınıfta disiplini bozacak davranışlarda buldukları için öğretmenler bu sınıflarda daha az espri yapmaktadırlar diyebiliriz.

Öğretmenler öğrencilere sorular sorduğu zaman yanlış cevap alsalar bile 9. sınıfları ilgiyle ve sabırla dinlerken bu konuda en az tahammülü 10. sınıflara göstermektedirler. 11. sınıflara ise 10. sınıflara göre biraz daha sabırlı ve verilen cevaplara ilgili oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Ancak buna rağmen 10. sınıflar öğretmenlerinin "Dili" diğer sınıflara göre daha güzel konuştuklarını düşünmektedirler.

Öğretmenlerin henüz okula yeni gelmiş 9. sınıflara daha hoşgörülü davrandıklarını, sabır gösterdiklerini, 11. sınıflara ise artık misafir oldukları ve mezun olacakları için artık daha olgun birey olmalarından da hareketle daha dikkatli davrandıklarını söyleyebiliriz.

9.sınıflara göre öğretmenler problemlı öğrencilerin hep 9. sınıflarda olduğunu düşünürken, 11. sınıflar ise öğretmenlerinin problemlı öğrencilerin 11. sınıflarda pek olmadıklarını düşünmektedirler.

İlköğretimden yeni gelmiş ve ilköğretimin disiplinsiz ortamına alışmış öğrencilerde liseye uyum biraz zor olduğu için öğretmenlerin 9. sınıfları disipline etmede bir süre 10 ve 11. sınıflara göre biraz zorlandıkları ancak öğretmenin öğrenciyi belli bir disipline sokmasına kadar 9. sınıf öğrencisinin kendisini öğretmenlerin gözünde problemlı öğrenci olarak gördüklerini söyleyebiliriz.

Öğretmenler 9. sınıf öğrencilerine karşı daha toleranslı iken, en az toleransı 10 sınıflara göstermekte, ancak öğretmenler 10. sınıflara göre bu sınıflarda daha mutlu davranışlar sergilemekte sonucuna ulaşılmıştır. Görülüyor ki öğretmen hangi sınıfa karşı daha otoriter bir tutum sergiliyorsa o sınıfta daha mutlu davranışlar sergiliyor diyebiliriz.

VI.3. SINIF MEVCUDU ÖĞRENCİLERİN ÖĞRETMENLERİNİN İLETİŞİM BECERİLERİNİ ALGILAMASINDA NE KADAR ETKİLİDİR?

Sınıf mevcudu değişkenine göre; öğretmenlerin öğrencilerle olan birebir iletişim becerileri konusunda anlamlı bir farklılık olduğu tespit edilmiştir.

Öğretmenlerin sınıfta bütün öğrencilere karşı olan iletişim davranışları ve meslek sevgileri konusunda anlamlı bir farklılık bulunmadığı tespit edilmiştir. Ancak sınıflardaki öğrenci sayısı arttıkça öğretmenlerin sınıfta daha iyi iletişim sergilediği, birebir öğrencilerle daha iyi derecede iletişim kurduğu tespit edilmiştir. Yine sınıf mevcudu arttıkça öğrencilerin öğretmenlerin mesleklerini daha fazla sevdiklerini düşündükleri sonucuna

ulaşmıştır.

9. Sınıf, 10. sınıf ve 11. sınıf öğrencilerine göre öğretmenlerin öğrencilerle olan birebir iletişimi, bütün sınıfla olan iletişim becerisi aynı derecede algılanmakta hatta yetersiz olduğu düşünülmekte iken, öğretmenlerin mesleklerine olan sevgisi de sınıflar arasında aynı seviyede algılanmakta ve hatta meslek sevgilerinin de öğrencilere göre yetersiz olduğu söylenebilir.

Öğretmenler sınıf mevcudu 1–15 ve 31–45 olan sınıflardaki öğrencilere göre; öğrencilere daha az ismi ile hitap ederken, sınıf mevcudu 16 – 30 olan sınıflarda öğrencilere daha fazla isimleri ile hitap etmekte idirler sonucuna ulaşmıştır.

Sınıf mevcudu azaldıkça öğretmen ile öğrenci arasında resmi davranışlar daha da arttığından veya öğrenciler sınıf mevcudunun az olması avantajını kullanıp sınıfta suiistimal hareketlerde buldukları için, öğretmenler öğrencilere daha mesafeli davranmakta diyebiliriz. Sınıf mevcudu 31–45 olan sınıflarda öğretmenler sınıfın kalabalık olması nedeniyle otorite güçlüğünden veya öğrencileri yeterince tanıyamadıkları için öğrencilere ismi ile hitap etmemekte idirler diyebiliriz. Ancak sınıf mevcudu 16- 30 olan sınıflarda öğretmenler öğrencilere daha fazla isimleri ile hitap ettiği için ideal sınıf mevcudu 16- 30 diyebiliriz.

Öğretmenler sınıf mevcudu 1–15 olan öğrencilere göre sınıf mevcudu 16 -30 olan öğrencilere daha fazla arkadaşça davranmakta iken, sınıf mevcudu 31 -45 olan öğrencilere de mevcudu 1-15, 16-30 olan sınıflara göre daha fazla arkadaşça davranmaktadırlar sonucuna ulaşmıştır.

Sınıf mevcudu arttıkça sınıf disiplinini sağlamak için öğretmenlerin öğrencilere arkadaşça yaklaşıtlarını söyleyebiliriz.

Sınıf mevcudu 31–45 olan sınıflardaki öğrencilere göre öğretmenler notu baskı aracı olarak kullanmakta iken, sınıf mevcudu 1–15 olan sınıflarda notu daha az baskı aracı olarak kullanmaktadırlar sonucuna ulaşmıştır.

Sınıfların mevcudu arttıkça öğretmenler sınıfta otoriteyi sağlamak için öğrenciye karşı notu baskı aracı olarak kullanmaktalar diyebiliriz.

Sınıf mevcudu 31–45 olan sınıflarda öğretmenler derslerde daha fazla espiri yaparken, mevcudu 1–15 olan sınıflarda en az espiri yapmaktalar sonucuna ulaşmıştır.

Sınıf mevcudu arttıkça bazı öğretmenlerin öğrencilere arkadaş gibi yaklaşıtlarını söyleyebiliriz.

Öğretmenler sınıf mevcudu 31–45 olan sınıflarda problemlili öğrencilerin daha fazla olduğunu düşünürken, mevcudu 1–15 olan sınıflarda problemlili öğrencilerin daha az olduğunu düşünmektedirler sonucuna ulaşmıştır.

Öğretmenlerin sınıflarda mevcut arttıkça öğrencilerin daha fazla problem çıkaracağını düşündüklerini ve sınıf disiplinini sağlamanın da sınıf mevcudu ile ters orantılı olduğunu düşündüklerini söyleyebiliriz. Öğretmenler sınıf mevcudu 31–45 olan sınıflardaki öğrencilere göre daha fazla çalışmaktan bıkmış gibi davranırken, sınıf mevcudu 1–15 olan sınıflardaki öğrencilere göre çalışmaktan bıkmış gibi davranmamaktadırlar.

Öğretmenlerin sınıflar kalabalıklaştıkça performansının düştüğü, sınıfta disiplinin sağlanmasının güçleştiği, derslerde verimin düştüğü ve bu gibi nedenlerden dolayı öğretmenlerin çalışmaktan bıkmış gibi davrandıklarını söyleyebiliriz.

Sınıf mevcudu 31–45 olan sınıflara göre öğretmenler öğrencilerin her sorusunu daha fazla cevaplamaya çalışırken, sınıf mevcudu 1–15 olan sınıflarda öğretmenler öğrencilerin sorularını daha az cevaplamaya çalışmaktadırlar.

Sınıf mevcudu 31–45 olan sınıflarda öğrencilere öğretmenler daha fazla arkadaşça yaklaşmakta iken sınıf mevcudu 1–15 olan sınıflardaki öğrencilere göre öğretmenler öğrencilere daha az arkadaşça yaklaşmaktalar.

Sınıf mevcudu arttıkça öğretmenler öğrencilerin sorularını mutlaka cevaplamalılar ve böylelikle öğrenciyi derse teşvik etmeliler, onlara arkadaş gibi yaklaşarak değer vermeli ki kalabalık sınıflarda da ders işleme olanağı sağlanmış olsun.

VI.4. ÖĞRETMEN-ÖĞRENCİ İLETİŞİMİNDE; ÖĞRENCİNİN ANNESİNİN ÖĞRENİM DURUMU, ÖĞRETMENİNİN DAVRANIŞLARINI ALGILAMASINDA NEKADAR ETKİLİDİR?

Annelerinin öğrenim durumu okuryazar olmayan çocuklara göre öğretmenler öğrencilere daha fazla isimleri ile hitap ederken, annesi üniversite mezunu olan öğrencilere göre öğretmenler öğrencilere daha az isimleri ile hitap etmektedirler.

Eğitim durumu yükselen velilerin çocukları öğretmen-öğrenci ilişkilerine daha fazla önem-değer verirken ve öğretmenlerin iletişim becerilerini yetersiz bulurken, eğitim durumu düşük velilerin çocukları ise olan ile yetinmeyi, yani öğretmenlerin kendilerine karşı gösterdikleri davranışlarını yeterli bulduklarını söyleyebiliriz.

Annenin eğitim durumu yükseldikçe öğrenciler öğretmenlerinin davranışlarını daha resmi bulmakta, annenin eğitim durumu düştükçe öğretmenin davranışlarını öğrenciler daha samimi ve arkadaşça bulmaktadırlar sonucuna ulaşılmıştır.

Annesinin eğitim durumu yüksek olan öğrencilerde öğretmen davranışlarını değerlendirme daha somut verilere dayanırken, annenin eğitim durumu düşük öğrencilerde öğretmen davranışlarının değerlendirmesinin daha soyut ve bilgiye dayalı yorumlanmadan ve sonuçlandırılmadan kabul edildiği söylenebilir.

Annesinin eğitim durumu düşük (annesi okuryazar değil) olan öğrenciler öğretmenlerinin sınıfta kendilerine daha çok söz hakkı verdiğini, annesinin eğitim durumu yüksek (üniversite) olan öğrenciler ise öğretmenlerinin sınıfta kendilerine yeterince söz hakkı vermediklerini söyledikleri tespit edilmiştir. Annesinin eğitim durumu yüksek olan öğrencilerin eğitimli bir ailede daha bilinçli şartlarda çocuğun kendisini geliştirmesi imkânından dolayı çocuklarda bilgi, analiz, sentez kavramları daha fazla geliştirdi için bu çocuklar sınıfta daha fazla konuşmak istediklerini veya verilen konuşma sürelerinin yetersiz olduğunu söyleyebiliriz Buradan hareketle eğitimin önemi ve velilerin eğitimli olmasının ne kadar önemli olduğu bir kez daha anlaşılmaktadır

Annenin eğitim durumu düşük (okur -yazar değil) olan öğrencilere göre bir öğrenci sınıfta problem çıkarınca öğretmen bütün sınıfı sorumlu tutarken, annesi üniversite mezunu olan öğrencilere göre öğretmen bir öğrenci hata yaptığı zaman bütün sınıfı sorumlu tutmamaktadır.

Annenin eğitim durumu yüksek olan öğrencilerde öğretmen davranışlarını değerlendirme biraz daha esnekleşiyor, eğitim insanın davranışlarını ve algısını, olayları yorumlama prensiplerini daha modern hale getirirken, eğitim durumu düşük ailelerin çocuklarında şiddet ve olayları şiddet odaklı değerlendirme biraz daha ön plana çıkıyor diyebiliriz.

Annenin eğitim durumu yüksek (üniversite) olan öğrencilere göre öğretmenler bir konu hakkında bilgisi yoksa bilmediğini açıkça ifade etmekte iken, annesinin eğitim durumu düşük (okur-yazar değil) öğrencilere göre ise öğretmen bir konu hakkında bilmediğini ifade

etmemekte olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Burada eğitim seviyesi düşük aileden gelen çocuklarda öğretmen davranışlarını değerlendirmenin biraz önyargıyla bağdaştığını, öğrencinin önyargılı karar verdiğini söyleyebiliriz.

Annesinin öğrenim durumu yüksek (üniversite) olan öğrencilere göre öğretmenler sınıfta kuralcı davranmazken, annesi lise mezunu olan öğrencilere göre öğretmenler kuralcı davranmakta, yine annesinin eğitim durumu ilköğretim olan öğrencilere göre öğretmenlerin kuralcı davranmamakta olduğu tespit edilmiştir.

Annesi üniversite mezunu olan öğrencilere göre öğretmenler öğrencilerin her sorusunu cevaplamaya çalışırken, annesi okur -yazar olmayan öğrencilere göre öğretmenler öğrencilerin her sorusunu cevaplamaya çalışmamaktadır sonucuna ulaşılmıştır.

VI.5. ÖĞRETMEN-ÖĞRENCİ İLETİŞİMİNDE ÖĞRENCİNİN BABASININ ÖĞRENİM DURUMU, ÖĞRETMENİNİN DAVRANIŞLARINI ALGILAMASINDA NE KADAR ETKİLİDİR?

Öğrencilerin babalarının öğrenim durumu değişkenine göre öğretmenlerinin her öğrenci ile olan birebir iletişim becerilerinin, bütün sınıfla olan iletişim becerilerinin ve öğretmenlerin mesleklerini sevmelerinin öğrencilere göre yetersiz olduğunu söyleyebiliriz.

Babasının eğitim durumu düşük (okur -yazar değil) olan öğrencilere göre öğretmenler öğrencilere ismi ile hitap ederken, babasının eğitim durumu yüksek (üniversite) olan öğrencilere göre öğretmenler öğrencilere daha az ismi ile hitap etmektedir. Ancak babası lise mezunu ve ilköğretim mezunu olan öğrencilerde sırasıyla öğretmenlerinin kendilerine daha az isimleri ile hitap ettiğini düşünmektedirler sonucuna ulaşılmıştır.

Babası okuryazar olmayan öğrencilerin kendilerini bilgi olarak donanımlı ve eğitimli bir birey olarak geliştirmeye çalıştıkları, bu yüzden öğretmenlerinin kendilerine isimleri ile hitap ettiklerini düşündüklerini söyleyecek olursak, babası eğitimli olan öğrencilere, öğretmenler az da olsa isimleri ile hitap etmektedirler diyebiliriz, yani babası eğitimli olsa da olmasa da öğrenci kendisine öğretmenin ismi ile hitap etmesini istiyor diyebiliriz.

Babalarının öğrenim durumu okur-yazar olmayan öğrencilere göre öğretmenler sınıf içinde etkinlik

yapılacağı zaman öğrencilere yeterince söz hakkı verirken, babalarının öğrenim durumu yüksek (üniversite) olan öğrencilere göre öğretmenler kendilerine yeterince söz hakkı vermemektedirler.

Babasının öğrenim durumu yükseldikçe çocuk kendine daha çok güvenen, babası tarafından daha bilinçli desteklenen ve eğitilen öğrencilerde, öğretmenlerinin davranışları yetersiz bulunurken, öğrenim durumu düşük aile çocuklarında ve ilgisiz, bilinçsiz yetiştirilmiş çocuklarda sınıf ortamında kendini ifade etme, söz almak istememe süreci gelişeceğinden öğrenci kendisine verilen söz hakkını yeterli görecektir ve daha fazlasını istemeyecektir diyebiliriz.

VII. ÖNERİLER

Burada öğretmenlere ve velilere yönelik önerilere yer verilmiştir.

VII.1. ÖĞRETMENLERE YÖNELİK ÖNERİLER

Burada öğretmenlere, velilere yönelik önerilere yer verilmiştir.

1. Öğretmenler; sınıfta kız öğrencilere verdikleri değeri ve gösterdikleri hoşgörüyü erkek öğrencilere de göstermelidir.

2. Öğretmenler sınıf içinde daha adil davranmalıdır. Ayrıca kız öğrencilere derslerde daha fazla söz hakkı verildiği için adaletsizlik oluşmakta, bunu önlemek için erkek öğrencilere de en az kız öğrenciler kadar söz hakkı verilmelidir.

3. Öğretmenler sınıfta bütün öğrencilere arkadaş gibi davranmalıdır. Kız ve erkek öğrenci ayrımı yapmamaları gerekir. Ayrıca ders notu öğrenciler için korku aracı olarak kullanılmamalıdır. Ders notu konusunda öğrenciler arasında adaletli davranılmalıdır.

4. Ayrıca öğretmenlerin sınıf disiplininin sağlanmasında kız öğrencilere gösterdiği tahammülü-sabrı erkek öğrencilere de göstermesi gerekir

5. 9 ,10. ve 11. sınıf öğrencilerine göre, öğretmenlerin öğrencilerle olan iletişim becerisi zayıftır. Bunu gidermek için öğretmenlerin daha fazla kitap okuyarak, alanında uzman kişilerden yardım alarak iletişim alanındaki eksiklerini gidererek bu konuda eksikliklerini tamamlamaları ve kendilerini geliştirmeleri gerekmektedir.

6. Öğretmenlerin öğrencilere daha faydalı olabilmesi için ve kendilerinin huzurlu hissetmeleri, yaptıkları işten zevk alabilmeleri için mesleklerini seyerek yapmaları gerekmektedir.

7. Öğretmenler sınıf değişkenini ayırt etmeden bütün sınıflara hoşgörülü davranmalıdır. Yani 9. sınıflara, okulda henüz yeni oldukları için hoşgörülü davranırken 10. sınıflara gereğinden fazla sert davranmamalıdır.

8. Öğretmenler; derste konu ile ilgili veya konu haricindeki öğrencilerin yönelttiği eleştirileri saygı ile karşılamayı bilmeli ve sorularını cevaplamalıdır.

9. Eğitim-öğretim faaliyetlerinde öğretmen-öğrenci arasındaki mesafe her zaman korunmalı, ancak öğretmenler öğrencilere gereğinden fazla resmi davranmamalı, yeri geldiğinde öğrenciye arkadaş gibi davranmasını bilmelidirler.

10. Öğretmenler; çeşitli şekillerde öğrenciyi derse katacak etkinlikler(fikra, espri, örnek olay vb) yapmalı, böylece onları derse teşvik etmeli ve sınıfı daha fazla ders işlenebilir hale getirmeli, sınıfta gereğinden fazla disiplinli atmosfer oluşturulmamalıdır.

11. Öğretmenler; öğrencilere önyargılı yaklaşmamalı, onları problemlili bir birey olarak görmemelidir ki, bu öğrencilere yaklaşabilsin ve öğrenciyle iletişim kurabilsin, onlara yardımcı olabilsin.

12. Öğretmenler; derste problem çıkaran öğrenciyi azarlamak ve bu öğrenci(ler)ye otorite gösterisi yapmak yerine bu öğrenci(ler)yi derse teşvik edecek yöntemlere müracaat etmelidir.

13. Öğretmenler; ilköğretimden yeni gelmiş, henüz lise ortamına uyum sağlamaya çalışan 9. sınıf öğrencilerini uyum zorluğundan dolayı problemlili öğrenci olarak görmemeli, onlara okula uyum sağlamaları konusunda yardımcı olmalıdır.

14. Öğretmenler; mevcudu kalabalık (31- 45) olan sınıflarda, sınıf disiplininin sağlamak için ders notunu öğrencilere baskı aracı olarak kullanmamalıdır.

15. Öğretmenler; mevcut arttıkça sınıfı problemlili sınıf gözüyle görmemeli, bir eğitimci olarak mevcudu az veya kalabalık olsa da o sınıfı ve öğrencileri eğitilebilir öğrenciler olarak düşünmeli ve davranmalıdır.

16.Sınıf mevcudunun kalabalık olması

öğretmenlerin dersteki performansını düşürmemeli, kalabalık sınıflardaki öğrencilere, meslekten ve çalışmaktan bıkmış görüntüsü vermemelidir. Bunu önlemek için sınıf hâkimiyetini kaybetmemeli, problem çıkaran öğrencilerle birebir ilgilenmeli, her zaman derse hazırlıklı ve derste aktif olmalıdır.

VII.2. VELİLERE YÖNELİK ÖNERİLER

1. Eğitimin üç sacayağından birisini oluşturan velilerin, çocuklarını anlayabilmesi, çocukları ile aynı dilden konuşabilmesi ve onların problemlerine çözümler bulabilmesi için kendilerini eğitilmiş, bilinçli bir veli olarak geliştirmeleri gerekir.

2. Veliler; çocuklarına güven duygusunu aşılmalı, başarılı bir öğrenci olabileceğine onları inandırmalıdır.

3. Veliler; çocuklarının başarılı bir birey olabileceklerine önce kendileri inanmalıdır.

4. Veliler; öğretmenler ile sık sık görüşerek, öğrencilerin olumlu ve olumsuz davranışları hakkında bilgi almalı, iletişim yönünden yetersiz olan çocukları için gereken tedbirleri zamanında alarak ortaya çıkan sorunları sınıf rehber öğretmeniyle çözmeyi denemelidir.

5. Veliler; çocukları ile anne veya baba gibi değil de arkadaş gibi davranarak sorunları çözmeyi denemelidir.

YARARLANILAN KAYNAKLAR

- [1] Başar, H. (1998). *Sınıf Yönetimi*. Ankara: Pegem Yayınları.
- [2] Demirel, Ö. (1994). *Genel Öğretim Yöntemleri*. Ankara: Usem Yayınları.
- [3] Ergin, A. (1995). *Öğretim Teknolojisi İletişim*. Ankara: Pegem Yayınları.
- [4] Cafaloğlu, Z. (1992). Sınıf Yönetimi. *Eğitim Dergisi*, 1(2), 152-155.
- [5] Dökmen, Ü. (1995). *Sanatta ve Günlük Yaşamda İletişim Çatışmaları ve Empati*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- [6] Girgin, A. (2003). *Yazılı Basında Haber ve Habercilik Etik'i*. 2.Basım. İstanbul: İnkılap Kitabevi.

- [7] Aydın, M. (1998). *Eğitim Yönetimi*. Ankara: Hatiboğlu Yayınları.
- [8] Özen, Ü. (2001). *İlköğretimde İletişim*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- [9] Kuzu, T.S. (2003). *Eğitim Öğretim Ortamında Etkili Sözel İletişim*. Milli Eğitim Dergisi, 4(158), 22-23.
- [10] Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni İnsan ve İnsanlar*. İstanbul: Evrim Yayınevi.
- [11] Memişoğlu, E. (2005). *Sınıf Yönetimi, Sınıfta İletişim ve Grup Etkileşim Süreci*. (Ed.: Şişman, M. & Turan, S.). Ankara: Pegem Yayınları.
- [12] Akçay, C. (1996). *Okul Yönetimi*. Çanakkale.
- [13] Tubbs, S.L. & Moss, S. (1974). *Human Communication: A Interpersonal Perspective*. New York: Random House.
- [14] Cüceloğlu, D. (1993). *İçimizdeki Çocuk*. İstanbul: Remzi Kitabevi.
- [15] Ergen, M.Ö. (1990). *Sözlü ve Yazılı İletişim*. İzmir: Ege Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Yayınları.
- [16] Ünal, F. & Şimşek, A.B. (2000). Eğitim Amaçlı Yazılı İletilerin Tasarımı. *Kurgu Dergisi*, (17), 211-223.
- [17] Fiske, J. (1996). *İletişim Çatışmalarına Giriş*. (Çev.: İrvan, S.). Ankara: Bilim Sanat Yayınları.
- [18] Yavuz, M.A. (1999). İletişim Kuramı Açısından Dil Öğretimi ve Dil Öğretiminde Güdülemenin Önemi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(3), 101-109.
- [19] Kılıç, A.G. (2003). *Sınıf İçi İletişim. Yaşadıkça Eğitim*, 79(3), 22-23.
- [20] Gordon, T. (1998). *Etkili Öğretmenlik Eğitimi*. (Çev.: Aksoy, E.). İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- [21] Celep, C. (2001). *Sınıf Yönetimi ve Disiplin*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- [22] Erdoğan, İ. (2000). *Sınıf Yönetimi*. İstanbul: Sistem Yayıncılık.
- [23] Büyükkaragöz, S. (1998). *Öğretmen Mesleğine Giriş*. İstanbul: Mikro Yayınevi.

- [24] Özdemir, S. (2000). *Eğitimde Örgütsel Yenileşme*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- [25] Harold, L. (1978). *Managerial Psychology*. Chicago: The University of Chicago Press.

Alparslan GENÇ (gencalparlan262@hotmail.com) was born in Gemerek district of Sivas in 1978. After he had graduated from Kayseri high school in 1995, he won biology domain of science literature faculty at Kafkas University and graduated with the bachelor's degree in 1999. He started his profession life as a teacher in Bişe village of Tutak district in Ağrı. After he had worked as a biology teacher in between 2000 and 2004 years in Tutak and Ağrı, he was appointed to Gebze district of Kocaeli. He worked as a teacher and manager at different schools in Gebze between 2004 and 2008. Also, at this time, he took a master degree in the domain of education management and control in social science institute, in Yeditepe University. He was appointed to Akkışla high school in Kayseri in 2008. He's still working at the same school. He had studied for doctorate degree at the domain of education management and control.

Canan ÇETİN (canancetin@canancetin.com) is a Professor in Faculty of Economics and Administrative Sciences, Department of Management and Organization, Marmara University. Her research areas are management, total quality management, human resources management, strategic management and organizational behaviour.